

Број: 104

Београд, 28. јануар 2026. године

На основу члана 27. Статута Института за педагошка истраживања (број: 267 од 11. јула 2022. године) и члана 3. Пословника о раду Управног одбора Института за педагошка истраживања (број 184/1 од 23. марта 2023. године), на II седници у 2026. години, одржаној 28. јануара 2026. године Управни одбор Института за педагошка истраживања једногласно доноси

О Д Л У К У

О УСВАЈАЊУ ИЗВЕШТАЈА О РАДУ ИНСТИТУТА ЗА ПЕДАГОШКА ИСТРАЖИВАЊА ЗА 2025. ГОДИНУ

1. УСВАЈА СЕ Извештај о раду Института за педагошка истраживања за 2025. годину;
2. Извештај о раду Института за педагошка истраживања за 2025. годину, чини саставни део ове одлуке.

Образложење

1. Усваја се Извештаја о раду Института за педагошка истраживања за 2025. годину;

Одредбом члана 3. став 1. Пословника о раду Управног одбора Института за педагошка истраживања (број 184/1 од 23. марта 2023. године), прописано је да Управни одбор одлучује о питањима из свог делокруга на седницама које су по правилу јавне.

Одредбом члана 27. став 6. Статута Института за педагошка истраживања (број: 267 од 11. јула 2022. године), прописано је да Управни одбор одлучује о коришћењу средстава, у складу са законом.

Сагласно наведеном, одлучено је као у диспозитиву.



ПРЕДСЕДНИК УПРАВНОГ ОДБОРА

Ружица Станковић

Digitally signed by Ружица
Станковић
Date: 2026.01.28 13:23:16 +01'00'

проф. др Ружица Станковић, с.р.

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ИНСТИТУТА ЗА ПЕДАГОШКА ИСТРАЖИВАЊА ЗА 2025. ГОДИНУ

Рад Института за педагошка истраживања у 2025. години одвијао се према *Програму рада Института за 2025. годину* (усвојен на I седници Управног одбора, 27. јануара 2025. године), а у складу са *Уговором о реализацији и финансирању научноистраживачког рада НИО у 2025. години* (број Уговора: 451-03-136/2025-03/ 200018 од 4. фебруара 2025. године).

У складу са својом мисијом Институт за педагошка истраживања је остварио значајне резултате кроз: спровођење истраживања; дисеминацију истраживачких резултата у научним монографијама, међународним и домаћим научним часописима; организовање научних скупова; учествовање у релевантним пројектима у области предшколског, основношколског, средњошколског и високошколског образовања; организовање обука за запослене у основним, средњим школама и на факултетима; учешће у извођењу наставе; учешће у комисијама за пријаву и одбрану мастер радова и докторских дисертација и избор у наставничка и сарадничка звања на сродним факултетима; учешће у реализацији одређених курсева и тематских јединица појединих факултета Универзитета у Београду и Универзитета у Крагујевцу, као и кроз чланство у релевантним међународним и домаћим научним организацијама и стручним телима.

Научноистраживачки рад

Током 2025. године Институт за педагошка истраживања је успешно реализовао све планиране активности у оквиру пројекта *Претпоставке за развој позитивног образовања у Србији* (бр. уговора 451-03-136/2025-03/ 200018) и наставио рад на пројекту *Еколошки идентитет ученика основне школе у Србији* (Environmental Identity of Primary School Students in Serbia – ELIPS, бр. 1569) у оквиру програма Идентитети Фонда за науку Републике Србије у којем је Институт координатор. Поред тога, Институт је у току 2025. године наставио рад на следећим међународним пројектима.

- *Глобална перспектива о добробити и менталном здрављу наставника након COVID-19 пандемије* (Global perspectives on teachers' wellbeing and mental health following the COVID-19 pandemic). Пројектом координира међународни истраживачки тим: проф. др Олимпија Паликара, Универзитет Ворвик, Велика Британија; проф. др Бони Настаси, Универзитет Тулејн, САД; проф. др Крис Варјас, Државни универзитет Џорџије, САД. У овом пројекту учествује 27 држава из целог света.
- *Системи неге и образовања деце са сензорним недостацима у првој и другој Југославији* (Systems of care and education of children with sensory disabilities in the first and second Yugoslav state). Носилац пројекта је Институт за савремену историју (Љубљана, Словенија), а руководилац пројекта је др Јелена Сеферовић. Чланови тима су из Словеније, Хрватске, Србије, Исланда и Финске.
- *Ставови наставника према употреби алата вештачке интелигенције у учионици* (Teacher attitudes towards using AI tools in the classroom). Руководилац пројекта је професорка Јихан Ли, Универзитет у Новом Јужном Велсу, Аустралија. Поред Србије, земље које учествују у пројекту су: Аустралија, Кореја, Хонг Конг, Филипини, Саудијска Арабија, Сингапур, Тајван, Јапан, Немачка.

У наставку Извештаја биће приказани резултати рада у оквиру наведених пројеката на којима су били ангажовани сарадници Института у 2025. години.

Претпоставке за развој позитивног образовања у Србији

У складу са Уговором о реализацији и финансирању научноистраживачког рада НИО у 2025. години (број Уговора: број Уговора: 451-03-136/2025-03/ 200018 од 4. фебруара 2025. године), истраживања сарадника Института о најзначајнијим аспектима позитивног образовања била су тематски усмерена на контекст за позитивно образовање, на наставне праксе које подржавају позитивно образовање и индивидуални развој ученика. Циљ планираних истраживања био је усмерен на процену потреба образовних институција у нашој земљи за применом кључних принципа и поставки парадигме позитивног развоја деце и младих. Специфични циљеви истраживања били су: а) да се анализира како професионални развој наставника и системски услови који се тичу праведности и партиципативности у образовању могу допринети позитивном развоју деце и младих; б) да се испитају наставне праксе које подржавају развој вештина учења, креативност, веру у сопствене способности, мотивацију за

учење и позитивне емоције и в) да се опишу и дубље разумеју манифестације позитивног развоја ученика, као што су функционална писменост, уверења о сопственој компетентности, идентитет, емоционална регулација и оптимално функционисање. Истраживања су реализована интердисциплинарно, као теоријска и емпиријска, компаративна, корелациона и друга. Истраживачки нацрти дефинисани су у оквиру квантитативне и квалитативне парадигме са тежњом да се, свуда где је то могуће, примени микс методски приступ у циљу превазилажења ограничења испитивања која се заснивају на једној од датих парадигми.

Контекст за позитивно образовање. Током 2025. године истраживачки тим Института био је посвећен анализи различитих фактора кључних за стварање контекста погодног за развој позитивног образовања. Истраживачке активности биле су усмерене на сагледавање системских, институционалних, породичних и индивидуалних чинилаца који обликују услове за развој позитивних образовних пракси, уз посебан фокус на праведност образовног система, квалитет образовних процеса, улогу породичног и школског окружења, као и механизме који посредују између образовног контекста и образовних исхода.

Посматрајући *на системском нивоу*, истраживања су била усмерена на анализу образовних неједнакости у Србији, засновану на подацима међународног истраживања TIMSS. Резултати указују на постојање изражених и релативно стабилних неједнакости у постигнућима ученика из математике и природних наука, које су у Србији на вишем нивоу у поређењу са земљама у региону. Истовремено, утврђено је да су образовне неједнакости мање изражене у контекстима у којима ученици наставу перципирају као јасну, што упућује на значај квалитета наставе, а посебно њене јасноће, као фактора који може допринети већој праведности образовног система.

Шири контекст позитивног образовања разматран је и кроз истраживање историјских аспеката образовних политика и пракси, са фокусом на развој специјалног образовања за децу и младе са оштећењем вида у социјалистичкој Србији, са циљем да се сагледа да ли је сегрегисано специјално образовање било обележено изолацијом или је представљало вид припреме за самосталан живот и рад. На основу усмене историје и личних сведочанстава ученика ових установа, истраживање омогућава увид у индивидуалне животне перспективе, као и у сличности и разлике у приступима специјалном образовању у појединим бившим републикама социјалистичке Југославије.

Историјски контекст позитивног образовања додатно је осветљен кроз анализу статуса уџбеника за основне школе у Србији између два светска рата. Најпре је сагледан развој продукције уџбеника за основне школе у Србији, са посебним освртом на то да раздобље између два светска рата карактерише недовољно дефинисан статус уџбеника, као и покушаји искључивања уџбеника из наставне праксе. Потом, представљене су и специфичности наставне праксе према принципима радне школе, у оквиру које је примена уџбеника била сведена на минимум. Коначно, описана је наставна пракса у првој државној огледној школи, која је реализована према принципима радне школе и уз минимално коришћење уџбеника. Истакнуто је да настава организована по принципима радне школе подсећа да су уџбеници, пре свега, наставна средства, а да је педагошка компетентност наставника темељ квалитетне наставе у којој се развијају потенцијали и негују интересовања сваког ученика.

На нивоу институционалног и професионалног контекста испитивана је улога професионалних заједница учења у условима образовних реформи. Истраживање представљено на међународној конференцији ECER бавило се односом између реформских промена у систему предшколског васпитања и образовања у Србији и развоја професионалних заједница учења у пракси, са циљем подршке одрживости реформи. Полази се од тога да је развој професионалних заједница учења, које негују сарадњу и критичку рефлексију, важан за настанак одрживих иновација, при чему стручни сарадници имају улогу фацилитатора рефлексивне праксе. Квалитативно истраживање, засновано на полуструктурираним интервјуима са дванаест стручних сарадника, показује да они рефлексивну праксу виде као процес који захтева индивидуално критичко мишљење и колективну рефлексију, уз изградњу поверења и осећаја сигурности. Резултати указују на то да је системска подршка током реформе допринела развоју квалитетније рефлексивне праксе, али и да је њено одржавање након завршетка подршке отежано због организационих ограничења, укорених пракси и изостанка спољашњег праћења, те се као кључне потребе издвајају континуирани програми учења и механизми за праћење развоја рефлексивне праксе у професионалним заједницама учења.

Благостање наставника разматрано је као значајна компонента контекста за позитивно образовање. Резултати секундарне анализе података истраживања TIMSS 2023, чији је циљ био да се испита задовољство послом учитеља у Србији, упућују на то да задовољство послом значајно утиче на мотивацију и спремност наставника да се ангажују у

раду са ученицима. Имајући у виду граничне вредности скале која мери задовољство послом у истраживању TIMSS 2023, може се закључити да су учитељи у Србији умерено задовољни својим послом. Највећи проценат ученика има учитеље који наглашавају да је њихов посао значајан и да има сврху, те да осећају понос због посла који обављају. Статистички значајно мањи проценат ученика има учитеље који истичу осећај одушевљења и надахнутости послом који обављају, који осећају задовољство својом професијом и који уживају у изазовима подучавања. Као што је то био случај и у истраживању TIMSS 2019. године, и у овом циклусу приметан је тренд опадања задовољства послом учитеља у Србији, у поређењу са подацима из 2015. године. Задовољство послом је значајно повезано са академском усмереношћу свих актера, као и са осећајем да је школа сигурно и уређено место.

На нивоу породичног и раног развојног контекста истраживан је утицај кућног окружења на развој раних математичких компетенција ученика, на основу података из испитивања TIMSS 2015, 2019 и 2023. Хијерархијском кластер анализом потврђено је постојање четири стабилна кластера ученика, при чему је уочено повећање учешћа у кластеру *Искусство и знање* са 17,8 % у истраживању TIMSS 2015 на 31–32 % у TIMSS 2019 и TIMSS 2023. Резултати упућују на стабилност кућног окружења и пораст ангажовања родитеља у подстицању раних математичких и читалачких вештина, са потенцијалним дугорочним ефектима на постигнућа ученика, што представља основу за усмеравање образовне политике и развој програма подршке породицама. Поред тога, сарадници Института проучавали су допринос родитељских и мотивационих варијабли у предвиђању постигнућа ученика из математике и природних наука у истраживању TIMSS 2023. Резултати показују да родитељске аспирације, перцепције о припремљености деце за полазак у школу и ангажованост у развојно-подстицајним активностима у раном узрасту, као и самопоуздање и мотивација ученика за учење математике и природних наука, статистички значајно предвиђају постигнућа ученика.

На нивоу процеса учења и наставе истраживања су била усмерена на испитивање индивидуалних и социјалних механизма који доприносе позитивним образовним исходима. Посебна пажња била је посвећена развоју и емпиријском тестирању PEER модела обуке, који је усмерен на унапређивање социокогнитивних и социоемоционалних аспеката сарадње код ученика. Резултати истраживања показују да структурисана и циљана обука за сарадњу има значајан позитиван ефекат на развој научне писмености ученика, при чему се ефекти

остварују посредно – кроз побољшање квалитета интеракције у групи. Посебно је показано да одређене димензије сарадње, као што су социо-когнитивна размена, управљање групним процесима и социоемоционална регулација, имају кључну улогу у објашњавању образовних исхода, док сама продукција групног рада нема самосталну медијаторску улогу. Ови налази пружају емпиријску подршку теоријским приступима који сарадњу посматрају као процес, а не само као организациони облик рада, и имају значајне импликације за дизајн наставе, наставничке обуке и образовне политике усмерене на развој кључних компетенција. Резултати истраживања објављени су у часопису *Journal of Educational Psychology* (M21a+). Поред истраживања усмерених на унапређивање сарадње, испитивани су и индивидуални фактори који доприносе позитивним образовним исходима у оквиру процеса учења и наставе. Анализа података показује да студенти који се баве спортом испољавају виши ниво академске резилијентности, као и да је академски успех значајно повезан са нивоом резилијентности, што указује на значај спорта као фактора који може допринети академском успеху и ширем образовном благостању.

Позитивно образовање се, у радовима сарадника Института, посматра као исход сложене интеракције системских услова, институционалних пракси, породичног окружења и индивидуалних карактеристика ученика и наставника. Налази указују на то да унапређивање квалитета наставе, јачање праведности образовног система, подршка професионалном развоју и благостању наставника, као и подстицајно породично окружење, представљају кључне предуслове за постизање позитивних образовних исхода. Ови резултати пружају значајну емпиријску и теоријску основу за даље креирање образовних политика и интервенција усмерених ка целовитом развоју ученика и одрживом унапређивању образовне праксе.

Наставне праксе које подржавају позитивно образовање. Наставне праксе које подржавају позитивно образовање представљају посредујући механизам између ширег образовног контекста и конкретних искустава ученика у процесу учења. За разлику од нормативног и организационог оквира образовања, квалитет педагошких интеракција и начин организовања наставних активности у учионици имају пресудну улогу у обликовању академских и социоемоционалних искустава ученика. У том смислу, позитивно образовање се не остварује само кроз вредности и циљеве образовног система, већ пре свега кроз педагошке праксе које подстичу развој позитивних емоција, мотивације и подстицајне климе за учење, у складу са PERMA моделом позитивног функционисања (P – *positive emotions* /

позитивне емоције, E – *engagement* / ангажованост, R – *relationships* / односи, M – *meaning* / смисао, A – *accomplishment* / достигнућа).

Савремене наставне праксе и приступи, као што су активно учење, истраживачки и пројектни задаци, сарадничко учење у малим групама, као и интеграција социоемоционалног учења (SEL), показују позитиван утицај на мотивацију, ангажованост и самопоуздање ученика. Ове праксе не само да подстичу дубље разумевање наставног садржаја, већ и развој кључних компетенција, као што су критичко мишљење, саморегулација и социјалне вештине. Истраживања су показала да емоционална подршка наставника и социјална подршка у учионици значајно подстичу ангажованост и мотивацију ученика. Ученици који доживљавају подршку и позитивну комуникацију са наставником често показују виши ниво ангажованости и позитивних академских емоција, што утиче и на њихово самопоуздање и академски успех.

Током 2025. године сарадници Института проучавали су наставне праксе које подржавају позитивно образовање, користећи различите методолошке приступе и обухватајући различите образовне контексте. Упркос тематској и методолошкој разноврсности, резултати доследно указују на значај конкретних наставних пракси усмерених на подршку ученицима – пре свега кроз подстицање позитивних емоција, аутономије и активног учествовања у настави – за развој мотивације, ангажованости и социоемоционалних аспеката учења.

Наставне праксе, мотивација и ангажованост ученика у области природних наука. Иако се улажу значајни напори у унапређивање наставе природних наука, бележи се забрињавајући тренд опадања интересовања ученика за ове предмете током школовања. Анализа података из истраживања TIMSS 2023 у Србији идентификовала је четири мотивациона профила ученика четвртог разреда на основу њихове интринзичне мотивације и самоефикасности. Резултати показују да су ученици који имају високо самопоуздање и изражену мотивацију најуспешнији у свим когнитивним доменима (знање, примена, резонување). С друге стране ученици, чије су вредности ових варијабли ниске, остварују најслабије резултате. Ови налази имају јасне импликације за наставну праксу, јер упућују на значај примене стратегија које јачају компетенције ученика, њихов доживљај самоефикасности и позитиван однос према учењу природних наука.

Резултати испитивања повезаности ангажованости ученика у школи и техника дисциплиновања које наставници користе указују на то да ниво школске ангажованости

ученика варира у зависности од перципираних техника дисциплиновања које наставници користе. Утврђена је снажна повезаност између перцепције примене позитивних техника дисциплиновања и вишег нивоа ангажованости ученика, те нешто слабија повезаност између перцепције примене кажњавајућих техника дисциплиновања и нижег нивоа ангажованости ученика. Налази указују да наставне праксе које се заснивају на подршци, уважавању и конструктивном усмеравању понашања ученика доприносе њиховом активнијем учешћу у настави.

Типови лабораторијског рада и афективни исходи учења у области природних наука. Афективни исходи учења у области природних наука могу се унапредити како кроз реални, тако и кроз виртуелни лабораторијски рад. Претходне (квази)експерименталне студије које су поредиле њихову ефективност у овом погледу дале су крајње опречне резултате. Ради стицања јасније слике о томе који тип лабораторијског рада позитивније утиче на афективне исходе учења природних наука, у метаанализи су синтетисани резултати 22 (квази)експерименталне студије које су дату проблематику разматрале у претходних 20 година. На овај начин утврђена је статистички значајно већа ефективност виртуелног лабораторијског рада. Такође, применом метарегресије, као модератори ефективности виртуелних лабораторија идентификовани су приступ експерименталном раду и тип Ликертове скале коришћен за проверу остварености афективних исхода, уз значајно већу ефективност вођеног у односу на истраживачки приступ раду и значајно већу средњу g вредност при коришћењу четворостепене скале, у односу на петостепену Ликертову скалу. Наведени налази указују на приступе путем којих се могу унапредити афективни исходи учења природних наука, као и поступци провере њихове остварености. Налази овог истраживања упућују на потребу да се посебна пажња посвети развоју инструмената за процену ефеката различитих типова лабораторијских активности на афективне исходе учења, као и на даља истраживања у којима би била испитана улога истраживачког приступа у односу на приступ вођен наставниковом рецептуром у постизању ових исхода.

Наставне праксе у области језика, читања и писмености. Проучавање мотивације ученика за читање обухвата различите чиниоце и њихове односе са ангажовањем током читања и са разумевањем прочитаног. На млађем основношколском узрасту развој читалачких компетенција је веома интензиван, а проналажење ефикасних приступа у мотивисању ученика да читају представља изазов за наставнике. На основу секундарних

анализа података који су добијени у истраживању PIRLS 2021 испитивано је како учитељи подстичу мотивацију за читање код ученика четвртог разреда основне школе. Према добијеним резултатима, учитељи најчешће подстичу ученике да дискутују и да продубе разумевање текста, да одговарају на питања и да препричавају прочитано. Кроз наставу се недовољно подстичу групни рад и аутономија ученика. Мотивација ученика за читање повезана је са начинима на које они опажају поступке учитеља. Пошто су читалачке компетенције и постигнуће повезани са уживањем у читању и са самопоуздањем ученика, наставна пракса треба да обухвати различите методе и облике рада којима се подстичу читалачка интересовања, уживање у читању, аутономија и веће ангажовање ученика. Тиме се доприноси развоју мотивације ученика за читање, њихових читалачких навика и компетенција. Развој читалачких навика додатно се оснажује када ученици препознају да родитељи и наставници истински вреднују читање.

Истраживања развоја ране писмености са аспекта кућног окружења, као и са аспекта понашања деце и понашања/пракси родитеља, показују да већина родитеља чита заједно са својим дететом, али су налази потврдили и негативан тренд коришћења ресурса дечијих библиотека. Потврђено је да деца проводе доста времена, на дневном нивоу, испред екрана. Такође, налази указују на то да управо модели понашања родитеља – који садрже различите облике приступа читању и писању током свакодневних активности, имају пресудну улогу у процесу подстицања различитих облика ране писмености. Разматрајући понашање родитеља у кућном окружењу, које утиче на развој ране писмености, може се закључити да родитељи у просеку највише учествују у директном подстицању читалачких навика деце, затим у активностима које индиректно развијају писменост, док су најмање присутне оне активности које се односе на формирање читалачких навика кроз понашања која су везана за књиге, дечије библиотеке и позоришта. Добијени подаци, између осталог, показују да управо модели понашања родитеља, који садрже различите облике приступа читању и писању током свакодневних активности, чак и када дете није директно ангажовано у њиховом реализовању, имају пресудну улогу у процесу подстицања спонтаног интересовања за књиге и различите облике ране писмености. Резултати овог истраживања могу бити посебно подстицајни на општем, националном нивоу, и то за креаторе политика, најпре образовних и социјалних. Наиме, образовне политике у овој области би требало усмерити на креирање и реализовање програма који обезбеђују родитељима више сазнања о начинима на које могу да ангажују

своје дете у активностима описмењавања код куће. Посебно је истакнуто да док је у иностраној литератури разматран широки спектар програма породичног описмењавања и прави се разлика између карактеристика које се односе на садржај и природу програма и оних које се односе на њихову организацију и извођење, у нашој средини је још недовољно истражено и само питање развоја ране писмености, а програми којима би се подстицали родитељи да ангажују своју децу у стимулативним активностима у кућном окружењу заправо и не постоје. Стога ово истраживање има посебан значај како на микро, тако и на макро плану.

На средњошколском узрасту, наставне праксе у области језика и књижевности усмерене су на унапређивање језичких компетенција кроз анализу књижевних текстова. Анализа карактеристика лексике у роману *Кад су цветале тикве* Драгослава Михаиловића указује на то да је језик у датом роману превасходно социјално раслојен и да су на лексичком нивоу изразито уочљиви жаргонизми и жаргонске речце, али и фразеологизми. Њихова употреба је повезана са карактеризацијом ликова и скицирањем друштвене стварности времена у коме је дело настало, али утиче и на експресивност и маркираност целокупног лексичког нивоа овог литерарног дела, што води ка преплитању књижевноуметничког и разговорног функционалног стила. Конкретни примери из књижевноуметничког дела овог писца у функцији су унапређивања наставе српског језика и књижевности у средњој школи, посебно наставе лексикологије и граматике.

Наставне праксе и развој еколошке писмености. Наставне праксе усмерене на развој еколошке писмености ученика фокусирају се на повезивање наставе са конкретним еколошким проблемима, пројектним активностима и сарадњом са локалном заједницом. Истраживања показују да се ставови и понашање ученика према природи не формирају искључиво кроз стицање знања, већ и кроз ангажовање у конкретним активностима, интеракцију са наставницима и породицом, што подстиче развој еколошког идентитета.

Резултати истраживања TIMSS указују на напредак наших ученика у области науке о животној средини. У почетним циклусима мерено је искључиво знање и постигнуће ученика, при чему су резултати били најнижи. Увођењем скале еколошке свести у циклусу TIMSS 2019, ученици су остварили резултате изнад просека. Циклус TIMSS 2023 проширио је обухват истраживања, испитујући и ставове и понашање ученика према природи. На скали еколошког знања, ученици из Србије постигли су резултат који је изнад просека скале и статистички значајно бољи од општег просека из природних наука. Корелациона анализа

указала је на средње јаку повезаност између еколошких ставова и понашања, слабу повезаност између знања и понашања, као и занемарљиву везу између знања и ставова. Ови резултати су у складу са претходним истраживањима која показују да однос између знања и понашања није непосредан, као и да ставови о заштити животне средине имају значајну улогу у обликовању еколошки одговорног понашања.

Резултати квантитативног дела истраживања, који показују напредак ученика у еколошком знању и ставовима, били су основа за дубљу квалитативну фазу. Наставници које су ученици препознали као кључне за развој њиховог односа према природи истакли су значај пројектне наставе, међушколске сарадње и повезивања наставе са локалним и глобалним еколошким проблемима. Потврђена је и важна улога породичног окружења, при чему активности у природи са породицом – шетња, играње и планинарење – подстичу ангажован однос ученика према природи. Ови налази показују да се еколошки идентитет ученика развија кроз синергију школских пракси, наставничког ангажмана и породичног окружења.

Наставне праксе у средњем и високом образовању. Анализа мишљења и искустава гимназијалаца у вези са садржајем и реализацијом наставних активности у оквиру изборног програма *Економија и бизнис* обухватила је ученике трећег и четвртог разреда из 21 гимназије у којој је овај програм реализован. Резултати су показали да је избор програма најчешће био заснован на интересовањима за понуђене теме, а да су садржаји тема Новац и Предузетништво процењени занимљивијим, практичнијим и кориснијим у односу на друге садржаје. У настави су заступљене праксе које подржавају истраживачки и пројектни рад и формативно оцењивање, што је у складу са прописаним захтевима. Изборни програм је испунио очекивања већине ученика и у великој мери помогао да савладају истраживачке вештине. Стечена знања опажена су као релевантна за будући живот, образовање и каријеру.

Перспектива наставника пружа додатни увид у реализацију поменутог изборног програма. Циљ је био да се дубље сагледају и разумеју мишљења и искуства наставника о одређеним карактеристикама програма и његовој примени у настави трећег и четвртог разреда гимназије. Одржана су три групна полуструктурисана интервјуа са 19 наставника (55,6%) који су реализовали програм (од 6 до 8 учесника по групи). Примењена је квалитативна петофазна анализа дедуктивно-индуктивног карактера. Идентификоване су три теме у наративима наставника: 1) Садржај програма доприноси квалитету образовања и живота младих; 2) Начин реализације програма је динамичан, обухватан и пружа аутономију наставницима; 3) Изазови

у припреми и реализацији програма. Закључује се да су садржаји изборног програма *Економија и бизнис* релевантни за образовање ученика гимназије, а истраживачко-пројектни рад пружа већу слободу наставницима и мотивише ученике.

У емпиријском истраживању којим су обухваћени студенти економије Универзитета у Београду испитивани су односи различитих компонената у процесу учења (епистемолошких уверења, циљева учења, когнитивних и метакогнитивних стратегија) са академским постигнућем. Идентификована су четири предиктора академског постигнућа: 1) дубински приступ учењу; 2) планирање и организација процеса учења; 3) свесност и усмереност на интеграцију и 4) одсуство површинског приступа учењу усмереног на самопотврђивање. Добијени налази указују на правце усавршавања наставе како на универзитету, тако и на ранијим нивоима школовања. Настава усмерене на ученика омогућава да се подстиче развој конструктивистичких схватања о учењу, усмереност на разумевање и интеграцију знања, свесност и оспособљавање за планирање и организовање процеса учења.

Иновативне праксе у предшколском васпитању и образовању. У протекле три деценије у међународној литератури забележен је значајан помак у разумевању професионалне улоге васпитача, од традиционалне слике „неговатеља” ка схватању васпитача као стручњака који има сложenu и вишедимензионалну професионалну улогу. Овај помак повезује се са јачањем системске подршке предшколском васпитању и образовању (ПВО) и редефинисањем курикулума у многим образовним системима. У Републици Србији нови програмски оквир ПВО *Године узлета*, који се примењује од 2019. године, јасно дефинише професионални идентитет васпитача кроз четири међусобно повезана домена: непосредан рад са децом, развој курикулума, професионални развој и јавно професионално деловање. Циљ ове студије био је да се сагледа како васпитачи доживљавају промене у сопственој професионалној слици током имплементирања новог курикулума. Подаци су прикупљени у оквиру праћења и евалуације Програма јачања капацитета, коришћењем партиципативне квалитативне методе *Most Significant Change*. Анализа 106 прича васпитача и групних дискусија са стручним сарадницима показује да су промене у пракси сложене и вишеслојне. Посебно се истичу: јаче повезивање курикулума са личном праксом васпитача, промена слике о детету као активном учеснику у учењу, заједничко креирање програма са децом и развој културе учења унутар установе и између установа. Резултати указују на потребу даљег јачања стабилне везе између

системске (top-down) подршке и иницијатива које долазе из саме праксе (bottom-up), како би се додатно оснажила професионализација васпитача у Србији.

Иновативне наставне праксе и дигитални алати. У оквиру активности усмерених на унапређивање наставних пракси и квалитета учења, разматрана је педагошки утемељена употреба вештачке интелигенције (ChatGPT) у настави енглеског језика, са фокусом на писање аргументативних есеја и развој критичког мишљења. Резултати студије случаја показују да ChatGPT може ефикасно подржати структурирање текста, лексичку разноврсност и кохезију, али да сам по себи не подстиче дубље аспекте критичког мишљења (дубину, ширину и правичност аргументације). Истраживање наглашава значај наставникове медијације и промишљене интеграције дигиталних алата у наставне праксе које подржавају активну улогу ученика и квалитетно учење.

Инклузивне наставне праксе и социјална прихваћеност. У налазима истраживања о праксама наставника средњих стручних школа у Србији усмерених на подстицање социјалне прихваћености ученика у контексту инклузивног образовања издвојене су следеће теме: позитиван став наставника према ученицима који имају тешкоће у развоју; подршка у процесу учења и сензибилизација ученика. Налази указују на то да наставници препознају важност социјалне компоненте инклузивног образовања и да су њихове праксе у складу са кључним принципима овог процеса. Наставници успевају да пронађу решења за различите изазове у инклузивној настави и постигну жељене циљеве на следеће начине: неговањем позитивног односа према ученицима кроз откривање очуваних потенцијала, стварањем прилика за учење и напредовање, као и кроз спремност на професионални развој и сарадњу са колегама и родитељима. У својим наставним праксама усмерени су на сензибилизацију ученика кроз развој социјалних вештина и подстицање просоцијалног понашања, као и применом сарадничког учења, индивидуализације и различитих стратегија мотивације у настави, како би се подстакло когнитивно напредовање и социјална прихваћеност појединих ученика.

У контексту развијања свести младих о правима особа са инвалидитетом и инклузији, тематска анализа Приручника за наставнике грађанског васпитања у гимназијама у Србији показује да се права, потребе и препреке са којима се суочавају особе са инвалидитетом првенствено обрађују у тематским областима *Сви различити, али сви једнаки* (2. разред) и *Економска и социјална права* (4. разред), користећи концепте попут разноликости, правне заштите једнакости и дискриминације. Иако се особе са инвалидитетом помињу у контексту

релевантних концепата, недостају примери из стварног живота и методе које би мотивисале ученике, што указује на потребу за већом аутономијом ученика у избору истраживачких пројеката и бољим повезивањем предмета са локалном заједницом.

Посматрајући у целини, приказана истраживања показују да наставне праксе које подржавају позитивно образовање обухватају широк спектар педагошких приступа усмерених на развој академских, мотивационих и социоемоционалних компетенција ученика, јачање аутономије, ангажованости и критичког мишљења, као и развој еколошке и дигиталне писмености. Заједнички именитељ ових пракси јесте активна и рефлексивна улога наставника и васпитача, подршка породице и адекватни системски услови, који заједно стварају основу за одрживо позитивно образовно окружење.

Индивидуални развој ученика. Индивидуални развој ученика представља сложен и мултидимензионални процес у којем се прожимају когнитивни, социоемоционални и мотивациони аспекти учења. Савремена истраживања у психологији образовања наглашавају да остваривање позитивних академских исхода не зависи само од когнитивних способности, већ и од социјалних компетенција, емоционалног благостања, осећаја припадности и подршке у учењу. Трећи специфичан циљ пројекта *Претпоставке за развој позитивног образовања у Србији* односи се на дубље разумевање особина и процеса који су у непосредној вези са позитивним академским и социоемоционалним исходима. У 2025. години пажња истраживача била је усмерена на инклузивне и подржавајуће образовне праксе, процену психолошких ресурса и писмености у области менталног здравља, процесе усвајања језика у контексту развојних и методолошких ограничења, академске емоције, формирање идентитета у адолесценцији и задовољство животом. Проучавани су и фактори ризика, попут виктимизације вршњачким насиљем, који могу утицати на благостање и академске исходе. Такође, анализирана су искуства даровитих ученика, са нагласком на самопоуздање и академски потенцијал. Посебно је истакнут значај дигиталних компетенција наставника, које доприносе квалитету учења и благостању ученика.

Инклузивне и подржавајуће образовне праксе: инструменти, валидација и примена. У оквиру истраживачких активности усмерених на унапређивање инклузивних и подржавајућих образовних пракси, током 2025. године реализован је низ валидационих студија које су обухватиле превод и адаптацију инструмената за испитивање ставова, мотивације и спремности наставника за рад у инклузивном контексту, као и процену писмености у области

менталног здравља и афекта код ученика. Резултати указују на задовољавајућу поузданост и валидност примењених скала, али и на потребу за даљим истраживањима наставничких уверења и образовних пракси.

Најпре, спроведена је валидациона студија усмерена на превод и адаптацију упитника за процену ставова наставника према инклузивном образовању, њихове мотивације и спремности за ангажовање, самопроцене наставничке ефикасности, као и нивоа забринутости наставника у вези са применом инклузивне праксе. Значај ове студије препознаје се у омогућавању поређења добијених резултата са међународним узорцима, као и у даљем испитивању кључних одлика наставничких уверења о инклузији. Иницијални резултати указују на задовољавајућу поузданост преведених и адаптираних скала. Реализоване активности обухватале су дефинисање нацрта истраживања, прикупљање података, дескриптивну анализу и анализу поузданости инструмената.

Поред инструмената усмерених на наставнике и наставни контекст, посебна пажња посвећена је и процени психолошких ресурса и добробити ученика. Резултати валидационе студије инструмената за процену писмености у области менталног здравља указују на висок ниво писмености регистрован код ученика основних школа у Србији. Истовремено, налази проблематизују факторску структуру примењеног инструмента. Као исход истраживања развијена је скраћена верзија инструмента за процену писмености у области менталног здравља, са задовољавајућом факторском структуром, у складу са претходно објављеним налазима, као и одговарајућом интерном поузданошћу.

Резултати валидационе студије о инструменту за процену афекта, добијени на три различита узорка, указују на задовољавајућу конвергентну валидност и поузданост испитиваних скала, а уједно доприносе и бољем разумевању различитих концептуализација кривиче као адаптивне или маладаптивне емоције.

Налази наведених истраживања послужили су као основ за развој практичних смерница усмерених на подршку школама у ситуацијама повећаног ризика. На основу међународних смерница и резултата истраживања спроведеног међу запосленима у школама у Србији, развијен је протокол за поступање у случајевима несудицидалног самоповређивања ученика. Анализа емоционалних реакција запослених показала је да су најчешће реакције алармираност, потиштеност, забринутост и мотивација да се помогне. Кључне потребе запослених односе се на јасне процедуре и протоколе, додатне едукације и обуке, као и на

интензивније ангажовање спољних сарадника, пре свега психијатара, кроз континуирану сарадњу са школама и унапређење ефикасности процедура у оквиру система јавног здравља.

Методолошки изазови истраживања језичког развоја ученика. У истраживањима усвајања језика код ученика примењују се различити приступи – од опсервационих и експерименталних метода, преко рачунарског моделовања, до техника из клиничке праксе и прилагођених решења за специфичне популације, попут вишејезичне деце и деце са развојним језичким поремећајима. Због развојних ограничења дечије способности да на адекватан начин учествују у истраживачком процесу као испитаници, методе које се користе у истраживањима усвајања језика значајно се разликују од психолингвистичких метода које се примењују код одраслих. Ограничена пажња, памћење и социјална когниција, непотпуно разумевање задатка, висока стопа одустајања и други фактори представљају изазове са којима се истраживачи суочавају. Поред тога, приказани су и новији напори ка постизању интегративног приступа који обухвата основне неуропсихолошке механизме усвајања језика и унапређује еколошку валидност истраживања.

Академске емоције и постигнуће. Спроведена је и студија у којој је испитиван утицај академских емоција на постигнуће ученика из математике, узимајући у обзир демографске факторе и мотивацију за учење. Резултати су показали да позитивне емоције, посебно понос и уживање, имају значајну улогу у постигнућу, чак и када се контролишу други фактори. Негативне емоције су имале слаб или незнатан утицај, док је мотивација, нарочито перципирана компетентност, додатно допринела објашњењу успеха. Налази указују на важност подстицања позитивних емоција у настави математике и потребу за даљим истраживањима у школском контексту.

Формирање идентитета адолесцената. Значајан део активности током 2025. године био је усмерен на истраживање о конструисању идентитета адолесцената, полазећи од модела агонистичког селфа. У питању је шире истраживање о формирању идентитета адолесцената, које се састојало из квантитативне и квалитативне студије. Квалитативна студија имала је за циљ да валидира теоријско-методолошки модел агонистичког селфа и да испита које су особине динамике агонистичког селфа појединаца који се одликују адаптивним статусима развоја идентитета, за разлику од оних са маладаптивним статусима. Резултати потврђују модел шест констелација, на основу валидирања предложених констелација у случају идентитета адолесцената конструисаног на основу животних циљева и планова. Мапиране су

нове категорије којима се допуњује постојећи модел, које се односе на нове функције гласова, неке нове одлике динамике Краљеве констелације, као и на нове начине започињања или разрешења транзиторних констелација. Најзначајније новине се тичу идентификовања тзв. саботера као подривачких евалуатора, борбе заговорника и евалуатора око утицаја на главни глас и доминације подривачког евалуатора. Такође, описана су три „типа” динамике агонистичког селфа: 1) главни глас у Краљевој констелацији отворен је за утицај других важних идеолога (Заговорника), постоје бројни гласови који персонификују важне личне вредности и уверења, изостају гласови који стварају монолошку атмосферу (на пример, подривачки евалуатори и честа је констелација Привремено уважавање скрајнутих гласова (протестора); 2) главни глас је у стабилној вези са малим бројем заговорника; присутан је велики број протесторских гласова који су углавном трајно ућуткани, не постоје подривачки евалуатори и нема сукоба између евалуатора, као ни између заговорника и евалуатора; 3) чести сукоби између главног гласа и заговорника или евалуатора, присутна је борба између евалуатора и заговорника око утицаја на краља, подривачки евалуатори доминирају или постоји сукоб између евалуатора и протестори су трајно ућуткани. Показало се да појединци са адаптивним формама развоја идентитета претежно припадају првом и другом типу, док блага већина оних са маладаптивним формама припадају трећем типу. Другим речима, адолесценти који имају изграђенији доживљај себе постижу то тако што се мање преиспитују, блаже самопроцењују, успевају да избаласнирају важне и међусобно конфликтне вредности и ефикасније одржавају премоћ смисла чиме обезбеђују психичко благостање.

У сродном раду, применом Модела агонистичког селфа (MAS – Model of the Agonistic Self), анализирн је утицај образовног контекста на осећај сврсисходности и благостања младих у средњим школама и на факултетима. Истраживање је показало да образовни контекст, посебно ситуације неуспеха (на пример, лоша оцена), може деловати као агенс промене у динамици унутрашњих гласова младих. У закључку је истакнуто да програми за подстицање благостања младих треба да се ослањају на контекст, односно на различите подстицаје и препреке у образовању, како би подржали развој адаптивније унутрашње динамике.

Задовољство животом и виктимизација вршњачким насиљем. Резултати испитивања везе задовољства животом код ученика средњих школа са њиховим индивидуалним карактеристикама (пол, узраст, школски успех) (N = 655 ученика средњих школа у Београду)

показују да су ученици задовољнији својом породицом у односу на ученице, док у другим доменима задовољства животом нису утврђене значајне разлике. Старији ученици били су задовољнији школом у односу на млађе ученике, а у преосталим доменима није било значајне повезаности узраста и забележених скорова. Школски успех је једино значајно повезан са задовољством пријатељствима, а смер корелације је негативан.

Налази истраживања повезаности виктимизације вршњачким насиљем и задовољства животом код ученика средњих школа (N = 243 ученика средњих школа у Београду) указују на слабу негативну корелацију између ова два феномена. Посматрајући појавне облике вршњачког насиља, утврђено је да је искуство виктимизације социјалним/релационим вршњачким насиљем и физичким вршњачким насиљем негативно повезано са задовољством животом, док између искуства виктимизације вербалним и сајбер вршњачким насиљем и задовољства животом није утврђена значајна веза.

Индивидуални развој даровитих ученика. Циљ истраживања био је да покаже да је самопоуздање, засновано на доживљавању успеха, кључни предиктор високих академских постигнућа даровитих ученика и снажан покретач развоја њихових способности, талената и креативности. Полазећи од налаза домаћих и међународних истраживања и оквира позитивне психологије, рад указује на то да искуства успеха јачају селф концепт, мотивацију, самосталност и истрајност ученика, чак и у неповољним условима учења. Као резултат су предложене интегрисане и нове стратегије подстицања успеха и самопоуздања („Могу да савладам задатак”, „Знам како (и стално учим)” и „Зашто то радим”), уз нагласак на персонализован приступ, чију ефикасност је потребно даље проверавати кроз акциона истраживања.

Дигиталне компетенције наставника. Систематски преглед савремених међународних истраживања о дигиталним компетенцијама наставника језика струке (LSP) у високом образовању указује на неуједначене приступе дефинисању и мерењу дигиталних компетенција, као и на недостатак циљаних програма професионалног развоја. Посебно је истакнута потреба за јачањем заједница праксе и одрживих институционалних механизма који подржавају континуирани професионални и лични развој наставника, што има директне импликације и на квалитет учења и благостање студената.

Резултати приказаних истраживања показују да је индивидуални развој ученика мултидимензионални процес који обухвата социјалне, емоционалне и академске компоненте.

Писменост у области менталног здравља, позитивне академске емоције, инклузивне праксе и подршка у формирању идентитета представљају кључне детерминанте благостања и постигнућа ученика. Истраживања о даровитим ученицима, задовољству животом, виктимизацији и дигиталним компетенцијама наставника пружају смернице за развој индивидуализованих и ефективних интервенција. Ови налази наглашавају потребу за интердисциплинарним истраживањима и системским мерама усмереним на стварање подржавајуће и инклузивне образовне средине.

Квантитативни приказ остварених резултата. Резултати рада објављени су у публикацијама Института и других издавача и саопштавани су на научним скуповима у земљи и иностранству. Укупно је објављено 67 резултата, односно постигнуто је 158,5 поена (Табела 1). Објављено је једно поглавље у тематском зборнику водећег међународног значаја и једно поглавље у тематском зборнику међународног значаја. Истраживачи су публиковали укупно 18 научних радова, од којих један рад у водећем међународном часопису категорије M21a+, један рад у водећем међународном часопису категорије M21, два рада у међународном часопису категорије M22, дванаест радова у међународном часопису категорије M23, један рад у водећем националном часопису категорије M24 и један рад у водећем националном часопису категорије M51. Сарадници Института имали су 44 саопштења на међународним и националним научним скуповима, од којих су пет предавања по позиву са међународног скупа штампана у целини, пет саопштења са међународног скупа штампана у целини, 25 саопштења са међународног скупа штампана у изводу, једно предавање по позиву са скупа националног значаја штампано у целини, једно саопштење са скупа националног значаја штампано у целини и седам саопштења са скупа националног значаја штампана у изводу. У оквиру категорије *Остало* остварена су три резултата – сараднице Института су биле ангажоване на уређивању једног зборника резимеа са међународног научног скупа и једног зборника резимеа са националног научног скупа. Такође, једна сарадница Института била је коаутор приручника под називом *Ефективне антибулинг интервенције: приручник за школско особље*.

Табела 1. Квантитативни приказ остварених резултата за 2025. годину

Ознака групе резултата	Врста резултата	Број резултата	Вредност резултата	Број бодова
M10	M13	1	6	6
	M14	1	4	4
M20	M21a+	1	20	20
	M21	1	10	10
	M22	2	6	12
	M23	12	5	60
	M24	1	3	3
M30	M31	5	3,5	17,5
	M33	5	1	5
	M34	25	0,5	12,5
M50	M51	1	2,5	2,5
M60	M61	1	1,5	1,5
	M63	1	1	1
	M64	7	0,5	3,5
Остало	Приручник	1	-	-
	Књига резимеа са међународне научне конференције	1	-	-
	Књига резимеа са националне научне конференције	1	-	-
Укупно		67		158,5

Укупна цитираност истраживача за 2025. годину према Scopus бази цитираности износи 168, а према Web of Science бази цитираности износи 112.

Еколошки идентитет ученика основне школе у Србији

(Environmental Identity of Primary School Students in Serbia – ELIPS, бр. 1569)

Пројекат *Еколошки идентитет ученика основне школе у Србији* чији је акроним ELIPS реализује се у оквиру програма Идентитети који финансира Фонда за науку Републике Србије. Носилац пројекта је Институт за педагошка истраживања. Партнери на пројекту су: Факултет за образовање учитеља и васпитача Универзитета у Београду, Институт за хемију, технологију

и металургију Универзитета у Београду, Институт од националног значаја - Центар изузетних вредности за хемију и инжењеринг животне средине, Природно-математички факултет Универзитета у Новом Саду, Хемијски факултет Универзитета у Београду. Реализовање датог пројекта започето је 15. марта 2023. године. Трајање пројекта предвиђено је за период од 24 месеца. Руководилац пројекта је др Милица Марушић Јаблановић, виши научни сарадник Института за педагошка истраживања. Као истраживачи и руководиоци радних пакета ангажоване су: др Јелена Станишић, научни сарадник Института и др Драгана Гундоган, научни сарадник Института.

Циљ овог пројекта је да се помоћу међународног инструмента *Middle School Environmental Literacy Scale* утврди ниво еколошке писмености ученика седмог разреда основне школе. Еколошка писменост изражава се као укупан скор на четири компоненте – еколошка знања, афекат, когнитивне вештине и самоизвештавана проеколошка понашања. Након тога, циљ пројекта је да се на узорку два одељења у којима је остварено највише постигнуће и једног одељења у коме је остварено најниже постигнуће установи који су основни подстицаји за формирање еколошког идентитета код ученика.

Током 2025. године дисеминација резултата пројекта спроведена је кроз акредитоване симпозијуме намењене наставницима, као и кроз завршни пројектни догађај. Ауторке симпозијума биле су чланице пројектног тима из Института за педагошка истраживања. У реализацију симпозијума били су укључени и наставници из основних школа које су оствариле највише постигнуће у домену еколошке писмености. Наставници су имали прилику да се упознају са начинима на које могу подстицати развој еколошке писмености и еколошког идентитета ученика, са особеностима идентитета које су утврђене код наших ученика, као и са примерима добре праксе из српског и финског образовног система. Симпозијуми су одржани у Новом Саду и Нишу. Поред тога, одржан је завршни скуп за представнике научне заједнице, школа и Фонда за науку, на којем су представљени најважнији резултати пројекта, његова методологија и динамика реализације.

Током 2025. научни резултати публиковани су у часопису „Зборник Института за педагошка истраживања”, у коауторству чланица тима са проф. Марцинковским, као и у часопису „Настава и васпитање”. Први рад теоријски повезује појмове еколошког идентитета и еколошке писмености, а потом су анализирани одговори ученика који су остварили најбоље резултате на тестовима еколошке писмености. Ученици у својим одговорима описују кључне

чиниоце који су допринели њиховој израђеној заинтересованости за животну средину. Као најзначајнији подстицаји у школском контексту издвојени су: наставник као узор, разноврсне активности на отвореном и различити приступи, попут посета местима изузетне природне лепоте, изложености призорима деградиране природе и практичних активности, као што су засађивање и чишћење, али и групне дискусије о овим искуствима.

Друго истраживање усмерено је на анализу у којој мери наставни програми млађег основношколског узраста у Србији, Словенији и Финској подстичу развој еколошке писмености и еколошког идентитета. Упоредном анализом програма обавезних предмета природних наука утврђено је да све три државе највише подстичу знање и разумевање еколошких садржаја. Словенија и Финска показују већу заступљеност подстицаја за морално резонување, афективни однос према природи и истраживање еколошких питања него Србија.

Такође, у 2025. години поднети су завршни наративни извештај и финансијски извештај Фонду за науку Републике Србије.

***Глобална перспектива о добробити и менталном здрављу наставника
након COVID-19 пандемије (Global perspectives on teachers' wellbeing and mental health
following the COVID-19 pandemic)***

Почетком 2023. године почела је реализација истраживања у оквиру међународног пројекта *Глобална перспектива о добробити и менталном здрављу наставника након COVID-19 пандемије* (Global perspectives on teachers' wellbeing and mental health following the COVID-19 pandemic), у којем осим Србије учествује још 26 држава из целог света. Координатори пројекта су проф. др Olympia Palikara, University of Warwick, U.K, проф. др. Bonnie Nastasi, Tulane University, USA, и проф. др Kris Varjas, Georgia State University, USA. Истраживачки тим из Србије представљају др Славица Шевкушић, научни саветник и др Душица Малинић, виши научни сарадник. Циљ истраживања је разумевање феномена психолошке добробити и менталног здравља наставника из социокултурне перспективе у контексту кризе COVID-19, као и идентификовање примера добре праксе засноване на истраживачким доказима, који могу допринети превазилажењу последица пандемије.

Писање поглавља о резултатима прве фазе истраживања за публикацију под насловом *International handbook of teachers' wellbeing and mental health following Covid-19 pandemic* (издавач Springer) и даље је у фази припреме. На иницијативу представника пројекта за

Србију, 30. октобра 2025. године одржан је онлајн састанак са руководиоцем пројекта, коме је присуствовала и директорка Института за педагошка истраживања. На састанку је најављено достављање нацрта наведеног компаративног поглавља. Паралелно са тим, за потребе планираног компаративног рада са колегама из Републике Чешке, који је заснован на подацима добијеним путем скале о образовном лидерству у школама, урађене су основне статистичке анализе и формулисана су истраживачка питања.

***Системи неге и образовања деце са сензорним недостацима у првој и другој Југославији
(Systems of care and education of children with sensory disabilities
in the first and second Yugoslav state)***

Током октобра 2023. године започео је пројекат *Системи неге и образовања деце са сензорним недостацима у првој и другој Југославији* (Systems of care and education of children with sensory disabilities in the first and second Yugoslav state), који финансира *Slovenian Research Agency (ARRS)*. Носилац пројекта је Институт за савремену историју (Љубљана, Словенија), а руководилац пројекта је др Јелена Сеферовић. Институт за педагошка истраживања учествује у реализација овог пројекта као партнерска институција. Поред њега, партнери на пројекту су: Институт за антропологију, Загреб (Хрватска), Факултет за социјални рад, Љубљана (Словенија), Факултет за образовање и културу, Тампере (Финска), Институт за историју, Рејкјавик (Исланд), Институт за новију историју Србије, Београд (Србија). Као спољни сарадник у оквиру активности Института за педагошка истраживања на пројекту ангажована је др Драгана Гундоган, научни сарадник. Трајање пројекта предвиђено је за период од 36 месеци, почевши од 1. октобра 2023. године.

Основни циљ пројекта је да се истраже системи социјалне заштите и образовања деце са сензорним недостацима (глуви, наглуви, слепи и слабовиди) у Југославији од 1918. до 1990. године. Намера је да се установи како се овај систем мењао у чему ће помоћи коришћење архивске грађе, новинских чланака, званичне документације, правних аката и мемоара, као и сведочење корисника. Затим, циљ је да се утврди однос између карактеристика образовног система и система социјалне заштите са општим стањем у друштву и утицај који су имали на живот и друштвени положај корисника.

Досадашњу реализацију пројекта обележило је низ активности, као што су: састанци тима на месечном нивоу путем Zoom платформе, на којима су координисане активности у

вези са писањем радова и учествовањем на научним конференцијама, дисеминација резултата истраживања и креирање плана рада за наредну годину.

Током 2025. године др Наташа Милићевић (Институт за новију историју Србије) и др Драгана Гундоган наставиле су рад на теми *Образовање деце са сензорним недостацима у Србији од 1941. до 1990. године*. Резултат овог истраживања представља рад *Segregated Special Education for Visually Impaired Children in Socialist Serbia – Isolation and/or Preparation for Life and Work?*, објављен у часопису *Prispevki za novejšo zgodovino* (LXV–2/2025).

У оквиру пројекта организована је међународна научна конференција *Education and Employment of Individuals with Sensory Disabilities in the First and Second Yugoslav States (1919–1991)*, која је одржана 5. и 6. новембра 2025. године у Љубљани. На конференцији су др Драгана Гундоган и др Наташа Милићевић представиле резимее *Being Visually Impaired Women in Socialist Serbia – Experiences with Educational Sphere and Employment* и *Education and Employment of Visually Impaired Physiotherapists in Socialist Serbia*. Током конференције приређена је и изложба на којој су представљени резултати пројекта.

Сарадница Института за педагошка истраживања, др Драгана Гундоган је, заједно са др Наташом Милићевић и др Јеленом Сеферовић, представила резиме *The Growing Up in the Dark: Childhood and Education of Visually Impaired Children in Socialist Yugoslavia – Case Study* на међународној научној конференцији *From Positive Youth Development to Positive Youth Justice*, одржаној 4. децембра 2025. године.

У оквиру пројекта настављено је прикупљање архивске грађе и сарадња са релевантним институцијама, међу којима су: Архив Београда, Архив Србије, Савез слепих Београда, Савез слепих Србије и Школа за ученике оштећеног вида „Вељко Рамадановић” у Земуну.

Ставови наставника према употреби алата вештачке интелигенције у учионици (Teacher attitudes towards using AI tools in the classroom)

Крајем 2023. године отпочеле су припремне активности за реализацију међународног пројекта *Ставови наставника према употреби алата вештачке интелигенције у учионици* (Teacher attitudes towards using AI tools in the classroom). Циљ пројекта је да се установи за које аспекте наставникових задатака и ученикових исхода су наставници спремни да користе алате вештачке интелигенције у настави. Земље које учествују у пројекту су: Аустралија, Кореја,

Хонг Конг, Филипини, Саудијска Арабија, Сингапур, Тајван, Јапан, Немачка, Србија. Руководилац пројекта је професор Ј. Ли (енг. Jihyun Lee) са Факултета уметности, дизајна и архитектуре у Сиднеју, Аустралија (енгл. Faculty of Arts, Design & Architecture, UNSW Sydney, NSW, Australia). Руководилац истраживачког тима у Србији је др Наташа Лалић-Вучетић, виши научни сарадник. Чланови истраживачког тима из Института су: др Данијела Љубојевић, научни сарадник, др Ивана Ђерић, виши научни сарадник и мср Јелена Медар Златковић, истраживач сарадник.

Према информацијама главног руководиоца пројекта, професора Лиа инструменти којима је обухваћен узорак истраживања у Аустралији захтевају даље праћење и унапређивање, те и даље тече фаза припремног истраживања намењена само узорку у Аустралији. Извођење истраживања у Србији и осталим земљама из узорка одложено је за 2026. годину.

Припрема и подношење предлога пројекта на јавни позив Фонда за науку Републике Србије и Erasmus+ KA220-HED

Унапређивање научног рада Института реализовано је кроз јачање тимског рада. Формирани су мултидисциплинарни тимови како би рад био ефикасније организован и да би се повећао број пројекта у складу са актуелним трендовима. Током 2025. године Институт је учествовао у припреми и подношењу предлога пројекта на јавни позив Фонда за науку Републике Србије за програм ИДЕЈЕ 2024. Припремљено је пет предлога пројекта: 1) *Promoting Transformative Socioemotional Learning in Schools* (tSEL4School) [Промовисање трансформативног социоемоционалног учења у школама]; 2) *Literacy Competence of Minority Language Students in Serbia* (LitCoMS) [Читалачке и наративне компетенције ученика говорника мањинских језика у Србији]; 3) *Improving the quality of life of persons with disabilities in Serbia – legal, social, economic and psychological aspects* (DISABLIFE) [Унапређивање квалитета живота особа са инвалидитетом у Србији – правни, социјални, економски и психолошки аспекти]; 4) *Journey to Adulthood: Mapping Developmental Pathways and Support for Youth* (MAPS) [Путовање ка одраслом добу: мапирање развојних путања и подршке за младе]; 5) *Higher Education Diversity – Systemic Training and Education Program Upskilling Practitioners for Diverse Learning* (HED-

STEP-UP) [Диверзитет у високом образовању – системска обука и тренинг за унапређење вештина професионалаца].

Поред припреме предлога пројеката за програм ИДЕЈЕ 2024 Фонда за науку Републике Србије, значајан део активности био је усмерен на учешће у међународним програмима сарадње. У оквиру позива Erasmus+ KA220-HED – Cooperation Partnerships in Higher Education, у 2025. години завршена је припрема предлога пројекта и успостављена је сарадња са Универзитетом Источне Финске (University of Eastern Finland, Joensuu, Kuopio) на пројекту *Enhancing Learning Using Learning Analytics and Explainable Artificial Intelligence – LAIx* (Унапређивање учења применом аналитике учења и објашњиве вештачке интелигенције). Пројекат је конципиран као конзорцијумска међународна сарадња угледних институција са релевантним компетенцијама у области аналитике учења и вештачке интелигенције у образовању. Планирани допринос Института обухвата педагошки и методолошки развој концепта учења заснованог на вештачкој интелигенцији, развој објашњивог оквира за учење, израду етичких смерница за пилот фазу пројекта, евалуацију пилот активности и учешће у дисеминацији резултата.

Током године учествовано је и у изради предлога пројекта *Supporting Cultural Responsiveness of Pre- and Primary School Teachers through International Networking of Teacher Training Institutions* (CREDIT) (*Поддршка културној осетљивости кроз обуку васпитача и учитеља насталој у међународној сарадњи институција које спроводе програме стручног усавршавања наставника*), чији је носилац Универзитет у Тарту (Естонија). Са овим пројектним предлогом конкурисано је на позив Erasmus+ Cooperation Partnerships in Higher Education (KA220-HED). Иако је предлог високо оцењен (82 од 100 поена), није изабран за финансирање у оквиру овогодишњег конкурса.

Паралелно са наведеним активностима, у сарадњи са Филозофским факултетом Универзитета у Београду и Факултетом за образовање учитеља и васпитача Универзитета у Београду, припремљен је и поднет предлог пројекта за програм *The Spencer Foundation Small Research Grants on Education* под називом *Teaching under the Threat of Extinction: Barriers to Entering and Remaining in the Teaching Profession*. Фокус пројекта био је на анализи структурних и професионалних препрека за улазак у наставничку професију и задржавање наставника у образовном систему.

Поред тога, у 2025. години поднет је и пројектни предлог *Intercultural Mediation Models for Cultural Heritage: From Antiquarianism to AI (IMeMCH-AI)* (Модели интеркултуралног посредовања за културно наслеђе: Од антикваризма до вештачке интелигенције) у оквиру програма Erasmus+ Strategic Partnership (Erasmus+ KA220-HED), при чему је водећа институција била Универзитет Габријеле Д'Анунцио из Пескаре (Италија).

Издавачка делатност

Издавачка делатност Института одвија се у оквиру библиотека „Истраживачки радови” и „Педагошка теорија и пракса”, као и часописа „Зборник Института за педагошка истраживања”. Институт, такође, објављује књиге резимеа и зборнике радова са научних конференција међународног и националног значаја, приручнике за запослене у васпитнообразовним институцијама и сажетке за образовне политике.

Часопис Зборник Института за педагошка истраживања. Главни и одговорни уредник Зборника је др Славица Шевкушић, научни саветник. Зборник Института за педагошка истраживања категорисан је као међународни научни часопис (M23), према одлуци Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије. Импакт фактор Зборника био је 0.6 за 2024. годину, према извештају *Journal Citation Report (JCR)*. Часопис је индексан у: Web of Science (ESCI), SCOPUS, ERINPLUS, ERIC. <https://www.ipisr.org.rs/izdavacka-delatnost/zbornik-instituta-ipi>

У 2025. години објављена су два броја часописа *Зборник Института за педагошка истраживања*. Током припреме првог броја часописа (год. 57, бр. 1) примљена су 24 рада, од којих је према процени Уредништва пет радова испунило критеријуме да уђе у процедуру рецензирања. Из претходног периода, три рада су испунила услове да буду објављена, па је у првом броју Зборника објављено осам радова. Такође, објављен је и један приказ књиге. Два рада написали су аутори из других држава (Индонезија и Хрватска), док су остале радове написали аутори из Србије. За други број Зборника (год. 57, бр. 2) примљено је 25 радова, од којих је 12 испунило критеријуме да буде рецензирано. У другој броју часописа објављено је пет радова и два приказа (приказ књиге и међународне научне конференције). Све објављени радове написали су аутори из Србије.

На састанку Редакције који је одржан 22. септембра у онлајн формату, на коме је присуствовало 10 чланова, предложени су и именовани помоћници главног и одговорног уредника Зборника: др Јелена Стевановић, виши научни сарадник Института за педагошка истраживања (за област Педагошка лингвистика) и др Наташа Лалић Вучетић, виши научни сарадник Института за педагошка истраживања (за област Дидактика). Поред тога, др Ивана Ђерић, виши научни сарадник Института за педагошка истраживања је предложена и именована за будућег главног и одговорног уредника часописа и преузеће ову функцију у септембру 2026. године.

Поред тога, предложене су две измене у саставу Редакције Зборника. Изабран је нови члан Редакције – проф. др Слободанка Антић (Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију Универзитета у Београду), док је престало чланство проф. др Дејану Лаловићу (Филозофски факултет Универзитета у Београду).

Књиге резимеа и зборници радова са научних конференција. У издању Института у 2025. години објављен је један зборник резимеа са 32. националне научне конференције *Педагошка истраживања и школска пракса – TIMSS 2023: резултати и импликације*, који су приредили др Нада Шева, др Јелена Стојковић и др Милан Громовић). Такође, публикована је једна књига резимеа са 33. међународне научне конференције *Од позитивног развоја младих до позитивног правосуђа (Book of Abstracts from 33rd International Scientific Conference Educational Research and School Practice – From Positive Youth Development to Positive Youth Justice)*, коју су приредиле др Марина Ковачевић Лепојевић и мср Симона Кањевац).

Организација научних скупова

Међународни и национални научни скупови на којима је Институт главни организатор. Институт за педагошка истраживања је у 2025. години био главни организатор два научна скупа: 1) 32. национална научна конференција *Педагошка истраживања и школска пракса – TIMSS 2023: резултати и импликације* и 2) 33. међународна научна конференција *Педагошка истраживања и школска пракса – Од позитивног развоја младих до позитивног правосуђа (33rd International Scientific Conference Educational Research and School Practice – From Positive Youth Development to Positive Youth Justice)*.

1) **32. национална научна конференција Педагошка истраживања и школска пракса – TIMSS 2023: резултати и импликације.** Крајем 2025. године Институт је традиционално организовао 32. националну научну конференцију у оквиру циклуса *Педагошка истраживања и школска пракса*, под називом *TIMSS 2023: резултати и импликације*. Конференција је одржана 27. новембра 2025. године у онлајн окружењу, путем платформе Microsoft Teams. Суорганизатори скупа били су Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања (Београд, Србија) и Универзитет у Београду – Факултет за образовање учитеља и васпитача (Београд, Србија). Укупан број учесника конференције је 115, а пријављено је 15 саопштења. Председница Програмског одбора била је др Нада Шева, виши научни сарадник, док је председница Организационог одбора била др Јелена Стојковић, научни сарадник. Секретар конференције била је мср Санела Ђорђевић, истраживач-приправник.

Циљ конференције био је представљање резултата добијених секундарним анализама података из међународног истраживања TIMSS. На основу добијених налаза, између осталог, формулисане су препоруке за образовну политику и школску праксу. Тематски оквир Конференције обухватао је следеће целине.

- Пленарна саопштења – *TIMSS 2023: међународна истраживања о образовању као огледало друштва*, у оквиру којих је размотрен оквир истраживања TIMSS, са посебним фокусом на новине и научене лекције значајне за даље истраживање и развијање образовне праксе.
- Секција 1 – *Постигнућа ученика у односу на личне, школске и породичне факторе*, у оквиру које су размотрени бројни чиниоци који обликују постигнућа ученика.
- Секција 2 – *Истраживање TIMSS 2023 као подрика променама у наставној пракси*, у оквиру које је истакнута вредност секундарних анализа резултата TIMSS 2023 за унапређивање и мењање наставних пракси, посебно из перспективе наставника.

Скуп је отворен поздравним обраћањем др Николете Гутвајн, директорке Института за педагошка истраживања, након чега су се присутнима обратили др Милан Громовић, заменик директора Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања, и др Данимир Мандић, декан Факултета за образовање учитеља и васпитача Универзитета у Београду.

У сесији *TIMSS 2023: међународна истраживања о образовању као огледало друштва* представљена су пленарна саопштења. Данијела Ђукић, национални координатор за TIMSS

2023 истраживање и помоћник директора за међународна истраживања из Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања, представила је концептуални и методолошки оквир истраживања TIMSS 2023 у Србији, са посебним освртом на новине у овом циклусу. Др Јасмина Милинковић говорила је о значају визуелних стратегија у решавању математичких задатака, као и о начинима на које ученици у Србији приступају отвореним задацима и задацима виших когнитивних нивоа. У саопштењу „Повезаност еколошког знања, еколошких ставова и проеколошког понашања: студија TIMSS 2023”, др Јелена Станишић представила је резултате ученика четвртог разреда у Србији и указала на утицај ставова и афективног односа према природи на проеколошко понашање. Истакнуто је да се афективан однос према природи развија кроз директан контакт са њом, те да је важно стварати прилике у којима ученици, кроз искуствено учење, истражују локално окружење и развијају проеколошке навике. Модераторка сесије била је др Ивана Ђерић, виши научни сарадник Института.

У наредној сесији представљени су резултати који се односе на утицај личних, школских и породичних фактора на постигнућа ученика. Др Славица Шевкушић истакла је да су интринзичка мотивација и осећај самопоуздања кључни за успех у природним наукама. Др Младен Радуловић указао је на то да перцепција јасне наставе ублажава утицај друштвеног положаја на успех у математици и природним наукама, наглашавајући значај пракси које доприносе јасноћи наставе, као што су прилагођавање комуникације у учионици и повезивање наставних садржаја са различитим искуствима ученика. У наредном излагању, мр Јован Михајевић истакао је да аспирације родитеља, њихове перцепције и рани подстицаји значајно предвиђају постигнућа ученика, при чему самопоуздање и интринзичка мотивација ученика додатно доприносе успеху. На крају сесије, др Нада Шева говорила је о значају кућног окружења као подршке развоју раних математичких компетенција, нагласивши улогу родитеља у подстицању ране математичке и читалачке писмености. Модераторке сесије биле су др Смиљана Јошић, виши научни сарадник и др Драгана Гундоган, научни сарадник Института.

Сесија под називом *Истраживање TIMSS 2023 као подршка променама у наставној пракси*, започета је излагањем Катарине Перовић и Јасмине Јовановић из ОШ „Јован Јовановић Змај” из Крушевца, које су говориле о разликама у подршци ученицима и њиховим постигнућима у урбаним и руралним срединама у истраживању TIMSS 2023. Потом, Гордана

Тодоровић и Горица Милетић из ОШ „Бошко Ђуричић” из Јагодине представиле су саопштење под називом „Од анализе TIMSS резултата до педагошке подршке: академски речник као мост ка знању и школском успеху”. Гордана Стоковић представила је резултате који се односе на употребу дигиталних уређаја у настави математике и природних наука, истичући важност њиховог смисленог и активног коришћења. Последње саопштење на конференцији представила је др Сања Благоданић, фокусирајући се на анализу разлога смањеног постигнућа ученика у области биологије. Ауторка је истакла да резултати истраживања TIMSS представљају значајан ослонац за креирање савременијих наставних програма и стратегија поучавања. Модераторка сесије била је др Данијела Љубојевић, научни сарадник Института.

Један од главних закључака конференције односи се на препознавање потребе за даљим и дубљим повезивањем истраживача и наставника, као и за њиховим заједничким радом на анализи резултата међународних истраживања у образовању. Предложени су различити начини подршке актерима образовања и истакнуте су импликације значајне за унапређивање образовне теорије, политике и праксе. Добијени резултати указали су на сложеност и међусобну условљеност бројних чинилаца и контекста који обликују постигнућа ученика, као и на значај критичког сагледавања резултата међународних истраживања.

2) 33. међународна научна конференција *Педагошка истраживања и школска пракса – Од позитивног развоја младих до позитивног правосуђа (33rd International Scientific Conference Educational Research and School Practice – From Positive Youth Development to Positive Youth Justice)*. У организацији Института за педагошка истраживања реализована је 33. међународна научна конференција у оквиру циклуса Педагошка истраживања и школска пракса, под називом „Од позитивног развоја младих до позитивног правосуђа”, у суорганизацији са Институтом за криминолошка и социолошка истраживања и Центром за позитиван развој деце и омладине. Конференција је одржана 4. децембра 2025. године у просторијама Института за криминолошка и социолошка истраживања у Београду.

Конференција је свечано отворена обраћањем: др Марине Ковачевић Лепојевић, председнице Програмског одбора Конференције; др Николете Гутвајн, директорке Института за педагошка истраживања; др Иване Стевановић, директорке Института за криминолошка и социолошка истраживања; мср Лидије Буквић, директорке Центра за позитиван развој деце и омладине. У својим обраћањима истакле су да је овогодишњи скуп посвећен теми од

изузетног друштвеног значаја – повезивању позитивног развоја младих и позитивног правосуђа. У уводном делу наглашено је да се млади у Србији и региону суочавају са сложеним изазовима – од менталног здравља до образовних и социјалних диспаритета, те да одговори на ове изазове морају бити интердисциплинарни, засновани на науци и блиској сарадњи са праксом.

Око теме конференције окупио се велики број истраживача, практичара, доносиоца одлука и представника академских институција из Србије, региона и Европе. Програм конференције обухватио је пленарне сесије, тематске сесије, радионице, дискусиону групу и постер презентације, што је омогућило динамичну и богату интердисциплинарну размену.

Разматрани су начини на које позитиван развој младих и позитивно правосуђе могу допринети добробити адолесцената, посебно у друштвима која се суочавају са кризом у образовању, менталном здрављу и систему социјалне заштите. Тема конференције је окупила колеге из Хрватске, Португала, Шпаније и других земаља, што упућује на важност регионалне и европске сарадње. Међународни предавачи и панелисти истакли су искуства и добре праксе у областима менталног здравља младих, образовања ризичних категорија, ресторативне правде, превенције ризичних понашања и развоја система подршке, чиме је конференција постала платформа за размену знања и стварање нових партнерстава.

У излагању о образовању у затворском систему Европе и Португала, др Жозе Пинто дао је преглед међународних стандарда (на пример, Nelson Mandela Rules, European Prison Rules) и анализу пракси у више европских земаља. Посебно је истакао рад Европске асоцијације за затворско образовање (EPEA), као и португалског огранка који развија обуке за наставнике, међународне пројекте и алате за учење у установама затворског система. Његов допринос конференцији био је важан јер је отворио питање како европске праксе и стандарди могу унапредити и наше приступе раду са малолетницима у оквиру правосудних институција, али и шири оквир сарадње између педагогије, социјалног рада и правосуђа.

У свом пленарном излагању, Ана Радановић проблематизовала је недовољну интеграцију подршке менталном здрављу у школском систему Србије, истичући да школе функционишу без јасних протокола и са знатно мањим бројем стручњака у односу на земље са снажнијим системима подршке. У истраживању је учествовало преко 550 наставника, психолога, педагога и директора и показало је да и поред релативно добре писмености у области менталног здравља, постоји забрињавајућа несигурност наставника у препознавању

и реаговању на проблеме попут несудицидалног самоповређивања. Као одговор, развијен је протокол за реаговање у случајевима несудицидалног самоповређивања, као важан корак ка унапређивању школских политика и праксе.

Миранда Новак представила је резултате лонгитудиналног пројекта P.R.O.T.E.C.T. из Хрватске, који се фокусира на праћење Five Cs модела (Competence, Confidence, Connection, Character, Caring) и менталног здравља адолесцената кроз дужи период. Налази показују да су ментално здравље, подршка контекста и позитивни развој међусобно ојачавајући процеси – када млади имају подршку породице, школе и вршњака, истовремено опадају симптоми депресивности и анксиозности, а расте осећај компетенције и повезаности. Ови резултати потврђују да интервенције засноване на моделу позитивног развоја треба да буду кључни део политика менталног здравља деце и младих.

Учесници су се додатно бавили темама социоемоционалног учења, идентитета, породичних односа, ризичних и протективних фактора, као и развоја политика заснованих на научним доказима.

Диего Гомез-Баја је представио истраживање о томе како позитиван развој младих доводи до потребе да се допринесе добробити других и будућих генерација. Његова студија са више од 400 младих из Шпаније показала је да димензије позитивног развоја младих, посебно карактер и брига, снажно предвиђају друштвену ангажованост, али да је генеративност та која посредује између унутрашњих компетенција и стварног доприноса заједници. Овај увид наглашава да програме за младе треба усмерити не само ка јачању личних капацитета, већ и ка стварању простора да млади допринесу заједници.

Габријела Врдољак је представила студију са преко 300 адолесцената која показује да компетенција, карактер, повезаност и самопоуздање негативно корелирају са депресивношћу, анксиозношћу и стресом – што значи да јачање ових димензија директно доприноси менталној отпорности младих.

Луција Шутић, у сарадњи са хрватским истраживачким тимом, представила је лонгитудиналну анализу која показује да романтични односи јесу развојно очекивани и могу допринети развоју компетенције и социоемоционалних вештина. Ипак, налази указују на сложу динамику: већи ниво компетенције предвиђа већу укљученост у романтичне односе, али романтична искуства сама не предвиђају накнадне промене у димензијама позитивног

развоја младих. Овај налаз помаже стручњацима да романтичне односе разумеју као један, али не једини, елемент развоја младих.

Милица Ковачевић истакла је да је образовање фундаментално право деце, укључујући и децу лишену слободе. Кроз анализу праксе Европског суда за људска права, показала је да образовање у затворима мора бити максимално усклађено са редовним образовањем, како би се обезбедио развој потенцијала и реинтеграција младих. Њена порука била је јасна: систем мора осигурати да млади у затворима не буду искључени из токова образовања, већ да им се отворе путеви за трансформацију и реинтеграцију.

Сања Ћопић представила је излагање које повезује ресторативну правду и модел позитивног правосуђа за младе. Нагласила је да ресторативна правда заснована на принципима односа поштовања, одговорности, накнаде штете и реинтеграције има снажну повезаност са принципима позитивног развоја младих и позитивне криминологије. Анализирајући стање у Србији, указала је на потребу шире и систематичније примене ресторативних пракси, укључујући васпитне налоге и процесе диверзије. Њена порука гласи: ресторативна правда не би требало да буде привилегија, него право младих у контакту са правосуђем.

Наталија Лукић представила је емпиријско истраживање у коме је учествовало 370 малолетника из Београда. У фокусу овог испитивања били су фактори који су повезани са првим кривичним делом пре навршене 14. године. Резултати показују да су породични односи и рани обрасци понашања кључни у развоју антисоцијалних тенденција. Ови налази су важни за политике раних интервенција, јер указују да је правовремена подршка породици и детету најефикаснија у спречавању уласка у криминалну каријеру.

У пленарном излагању Јелене Павловић отворено је питање које је све актуелније у педагошкој заједници: како генеративна вештачка интелигенција утиче на формирање идентитета, способности и односа младих? Полазећи од идеје да технологија сама по себи није ни добра ни лоша, већ да њену вредност одређује начин на који је користимо, Павловић је аргументовала да вештачка интелигенција може постати снажан развојни алат, али само ако је укорењена у педагогији. Нагласила је да генеративни модели могу да растерете младе од нижих когнитивних захтева и тиме отворе простор за више рефлексije, дијалога, креативног мишљења и истраживања сопственог идентитета. Међутим, упозорила је да је лако склизнути у „когнитивну атрофију” уколико се вештачка интелигенција користи механички, као

средство брзог решавања задатака. Због тога је позвала на промишљено дизајнирање образовних окружења, у којима вештачка интелигенција постаје ко-агент учења, а наставници фасилитатори комплексног, смисленог истраживања.

Излагање Јелене Танасијевић скренуло је пажњу на групу младих која најчешће остаје на маргини истраживања, политика и јавних дискусија, на младе који одрастају у систему алтернативног старања. Њен рад пружа снажан, емпиријски утемељен приказ њихових искустава, осветљавајући изазове који се јављају у детињству, током припреме за излазак из система и након што формална подршка престане. Танасијевић је показала да млади из система алтернативног старања веома често улазе у осамостаљивање са недовољно ресурса: без стабилног смештаја, без јасних животних планова, често без подршке одраслих којима верују. Упркос томе, систем им нуди само краткотрајне, спорадичне програме припреме за осамостаљивање. Такође, и стручњаци који раде у систему препознају да немају довољно знања о раду са траумом и о томе како дугорочно подржати ове младе људе. Њен допринос конференцији препознаје се у јасном позиву да се креирају стабилни, свеобухватни, међусекторски програми подршке, који препознају комплексност искустава младих и прате их и након њиховог изласка из система.

У тематској сесији о иновативним приступима у раду са младима, Ана Батрићевић представила је истраживање о примени методе фотогласа (photovoice) у здравственом контексту, међу педијатријским пацијентима и њиховим породицама. Истакла је да је то техника у којој учесници фотографијама документују своје искуство, што отвара простор да се чују перспективе које се ретко појављују у званичним извештајима и статистикама. Ауторка је нагласила да деца и родитељи кроз фотографије јасно артикулишу шта им у здравственом систему олакшава, а шта отежава лечење. Овај приступ омогућава доносиоцима одлука да непосредно уоче препреке, емотивне тензије, као и елементе добре праксе. Тиме се ствара основ за промене протокола, процедура и организације рада, али и за повећање поверења између породица и здравствених институција. Њен рад показује колико су партиципативне методологије важне у обликовању политика које су истински усмерене ка деци и породицама.

У свом излагању Ана Параушић фокусира се на младе који се осећају искључено, неангажовано или удаљено од друштвених токова. Представила је моделе и методологије које помажу младима да поново изграде осећај личне вредности, припадања и одговорности за

заједницу. Параушић је посебно нагласила важност партиципативних приступа, у којима млади нису објекти програма, већ њихови креатори. Када се младима пружи простор да говоре, одлучују и сарађују са стручњацима, они прелазе пут од дисафекције ка активном грађанству, процесу који доноси друштвене и личне промене. Истовремено је истакла да је потребно оснажити и омладинске раднике, јер квалитет њиховог рада директно утиче на то како млади доживљавају систем подршке и да ли се у њему осећају добродошло.

Додатна вредност конференције представља неговање сарадње између истраживача и практичара. Радионице су одржали стручњаци из области менталног здравља, образовања и социјалног рада, а фокус је био на практичним алатима за рад са младима, унапређивању комуникације, развијању самосаосећања, контроли беса, рефлексии и професионалном развоју. Дискусиона група о новом Закону о малолетним учиниоцима кривичних дела додатно је отворила простор за дијалог између науке, праксе и јавних политика.

У завршном обраћању представника Института за педагошка истраживања, Института за криминолошка и социолошка истраживања и Центра за позитиван развој деце и омладине, истакнуто је да је скуп потврдио колико је снажна и важна мрежа стручњака из Србије, региона и Европе посвећених добробити младих, као и да су интердисциплинарност, сарадња и примена научних налаза у пракси основни услови за развијање одрживих политика и интервенција. Посебно је наглашено да се дијалог и партнерство настављају и након дате конференције, кроз заједничке пројекте, размену података, наставак истраживања и јачање професионалних заједница.

Вредност ове конференције је у неговању интердисциплинарног приступа где су комбинована знања из психологије, педагогије и социологије, права, криминологије, социјалног рада, јавног здравља и вештачке интелигенције. На овај начин могао се стећи увид у комплексне процесе развоја младих, али и у то како различити системи (школа, породица, заједница, правосуђе) могу заједнички допринети изградњи резилијентности, добробити, правичности и позитивне правде.

Међународни и национални научни скупови на којима је Институт суорганизатор.

Током 2025. године Институт за педагошка истраживања је, на позив Катедре за психологију и педагогију Филолошког факултета Руског универзитета пријатељства народа био суорганизатор две међународне научне конференције: 1) *Посвећеност питањима менталног здравља*, одржане у периоду од 23. до 25. октобра 2025. године, 2) *Самореализација личности*

у савременом друштву: глобални изазови и могућности која је одржана у периоду од 28. до 29. марта 2025. године.

Реализоване активности у дисеминацији и популаризацији резултата истраживања

Институт за педагошка истраживања реализовао је низ активности усмерених на дисеминацију, промоцију и популаризацију резултата својих истраживања. Резултате научноистраживачког рада сарадници Института су приказали јавности на научним скуповима у земљи и иностранству, кроз чланке у домаћим и страним часописима и у објављеним монографијама, учешћем у телевизијским и радио емисијама и написима у штампи. Дигитални канали комуникације, укључујући сајт, друштвене мреже и онлајн платформе, коришћени су за ширење информација о резултатима истраживања и промоцију активности Института.

На националном нивоу, сарадници Института наставили су рад на дисеминацији резултата међународног истраживања образовних постигнућа ученика четвртог разреда основне школе у области математике и природних наука – TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study). У оквиру Програма сарадње „TIMSS за наставнике: потрага за истраживачким питањем у настави”, реализованог у ОШ „Илија Гарашанин“, припремљено је и спроведено партиципативно акционо истраживање, а учитељи су подржани да представе резултате на стручним конференцијама: 39. Сабор учитеља Србије „Унапређивање наставне праксе кроз размену професионалних искустава” и Трећа међународна конференција „Образовање – поглед у будућност”. Поред тога, сарадња са стручним сарадницима ОШ „Веселин Маслеша” у Београду омогућила је примену акционог плана за унапређивање стандарда и индикатора квалитета рада школе, укључујући припрему наставног рада, самовредновање наставника и организацију радионица о структури часа и примени различитих метода и техника.

Резултати пројекта ELIPS у оквиру програма „Идентитети” Фонда за науку Републике Србије представљени су кроз акредитоване стручне скупове – симпозијуме намењене наставницима основних школа – као и кроз завршни догађај пројекта. На симпозијумима су наставници имали прилику да се упознају са начинима подстицања еколошке писмености и

развоја еколошког идентитета ученика, са особеностима еколошког идентитета ученика у Србији, као и са примерима добре праксе из српског и финског образовног система. Реализоване су и радионице на којима су дати конкретни примери наставних активности у вези са различитим еколошким темама. Дисеминација је обухватила и предавање по позиву на Универзитету са Кипра, на тему еколошког идентитета ученика у контексту покрета за заштиту животне средине у Србији, којем су присуствовали студенти различитих факултета. Завршни догађај пројекта био је намењен представницима научне заједнице, школа и Фонда за науку, на којем су представљени кључни резултати и закључци истраживања.

Сарадници Института активно су учествовали у међународним научним мрежама и конференцијама. Учешћем на састанку мреже експерата на Универзитету Оксфорд, која се бави изучавањем мотивације наставника за избор професије, представљени су резултати истраживања и објављени радови из ове области. На Европској конференцији о истраживањима у образовању (ECER 2025) представљени су налази истраживања о еколошком образовању у Србији и развоју еколошких покрета, а сарадници су учествовали и у промоцији издавачке делатности Института.

Сарадници Института су били аутори и реализатори радионица и стручних програма значајних за професионални развој наставника и унапређивање квалитета образовноваспитног система Републике Србије. Међу програмима, издвајају се:

- акредитовани програм „Усавршавање комуникацијске компетентности” (Каталошки број 324), за школске године 2025/26, 2026/27 и 2027/28;
- предавање „Психологија у СТЕМ едукацији – како боље разумети ПФЕ полазнике” за сараднике удружења *Примењена физика и електроника*, у оквиру пројекта „Годишњи циклус кампова: Вештачка интелигенција и роботика”, чији је циљ бесплатно научно-инжењерско образовање за све мотивисане ученике кроз менторски рад; предавање је одржано у развојном центру Microsoft, 10. маја 2025. године;
- радионица за одрасле „Учење у оквиру друштвених покрета”, одржана 19. јун 2025. године у Народном музеју; радионица је намењена одраслима заинтересованим за детаљније истраживање процеса учења који се одвијају кроз колективно деловање у оквиру друштвених покрета; радионица пружа простор за рефлексију и разговор о процесима учења, повезујући лична искуства са теоријским оквирима критичке педагогије и трансформативног учења;

- радионица „Уметност рефлексije и дијалога: технике за професионални раст” на 33. међународној конференцији *From Positive Youth Development to Positive Youth Justice*, у организацији Института за педагошка истраживања, Института за криминолошка и социолошка истраживања и Центра за позитиван развој деце и омладине;
- вебинар „Неуспех као корак ка успеху: динамика идентитета у основи школског неуспеха” (2. април 2025. године), организован у оквиру е-Образовне академије <https://klett.rs/akademija-2024-25/>;
- вебинар „Школски неуспех: узроци и стратегије подршке” (8. април 2025. године), организован у оквиру Педагошког друштва Србије, намењен стручним сарадницима у основним и средњим школама (<https://www.pedagog.rs/2025/05/09/odrzan-vebinar-skolski-neuspeh-uzroci-i-strategije-podrske/>);
- обука из области родне равноправности у образовању одраслих реализована у Јордану;
- обука из области заговарања у образовању одраслих реализована у Бриселу.

У оквиру активности усмерених на међународну дисеминацију, сарадници Института учествовали су у припреми изложбе која представља резултате пројекта *Системи неге и образовања деце са сензорним недостацима у првој и другој Југославији*, отворене у Институту за савремену историју у Љубљани (Словенија), чиме су резултати истраживања представљени широј стручној и заинтересованој јавности.

Одржан је циклус презентација научних резултата истраживача у формату скупа *Научна смотра сарадника Института* (11. децембар 2025. године), којим је настављена традиција започета 2019. године. Смотра је била посвећена представљању актуелних истраживачких тема и резултата рада сарадника Института, као и јачању научне размене и међусобне сарадње. У оквиру програма представљена су излагања која су обухватила различите аспекте истраживања у области образовања. О развоју и примени заједница учења професионалаца у систему образовања и васпитања говорила је др Ивана Ђерић, указујући на значај колективног учења и професионалне подршке (*Заједница учења професионалаца у систему образовања и васпитања – од идеје до праксе*), док је др Нада Шева представила истраживања усмерена на професионалну слику васпитача, са посебним освртом на промене подстакнуте увођењем нових основа програма ПВО „Године узлета” (*Професионална слика васпитача: ширина и дубина промена подстакнутих увођењем нових основа програма ПВО*

„Године узлета“). У завршном делу Смотре, мср Мајда Рицхер је представила европски пројекат посвећен праведној зеленој транзицији и изложила рад „Вишеслојна анализа образовања за праведну транзицију“ („Multilevel Analysis of Just Transition Education“), истичући улогу образовања у контексту одрживог развоја и друштвене правде. Смотра је протекла у конструктивној и подстицајној атмосфери, уз активну размену мишљења и дискусију након излагања, и дала је значајан допринос видљивости и континуитету научноистраживачког рада сарадника Института.

У оквиру активности усмерених на дисеминацију и популаризацију резултата истраживања, 30. децембра 2025. године, у Институту за педагошка истраживања организован је разговор са студентима и сарадницима на тему *Развој музичког талента: перспективе развоја каријере у међународној индустрији*, уз подршку Центра за перманентни развој Факултета музичке уметности. Током дискусије, студенти докторских и мастер студија разматрали су моделе подршке развоју музичког талента у формалним и неформалним системима у Србији, Европи и Сједињеним Америчким Државама, уз осврт на континуитет развоја, улогу образовних институција и изазове професионалне музичке каријере у међународном контексту. Теоријски оквир заснован је на моделу развоја талента Суботњик–Царвин и доприносима Гањеа, Ериксона и Мантужевске, док су практичне аспекте и лична искуства представила пијанисткиња и ауторка књиге *Around the Piano World*, Јасна Поповић. Модератори разговора били су проф. др Дејана Мутавцин и мср Симона Кањевац, истраживаћ приправник. Догађај је реализован кроз отворени дијалог који је подстакао размену искустава, критичко промишљање и отварање нових питања у области психологије музике, образовања и развоја талента.

Једна сарадница Института учествовала је у изради и промоцији Водича за развој каријере за стипендисте награде *Доситеј*, који је објављен на сајту Фонда за младе таленте Републике Србије и служи као ресурс за подршку професионалном развоју стипендиста. Водич за развој каријере доступан је на: <https://fondzamladetalente.gov.rs/razvoj-karijere/>

Најцитиранији истраживачи у 2025. години били су: др Смиљана Јошић, виши научни сарадник (36); др Ивана Ђерић, виши научни сарадник (15); др Младен Радуловић, виши научни сарадник (15); др Владимир Џиновић, виши научни сарадник (11) и др Јелена Станишић, научни сарадник (11).

Сарадња са другим академским институцијама

Институт за педагошка истраживања је наставио да унапређује сарадњу са бројним академским институцијама на националном и међународном нивоу. У оквиру те сарадње припремљени су предлози пројеката за националне конкурсе, настављена је реализација заједничких пројеката, као и одржавање конференција:

- Институт за упоредно право и Економски факултет Универзитета у Београду – припрема предлога пројекта за јавни позив ИДЕЈЕ 2024 Фонда за науку Републике Србије под називом "Improving the quality of life of persons with disabilities in Serbia – legal, social, economic and psychological aspects".
- Балканолошки институт САНУ – припрема предлога пројекта за јавни позив ИДЕЈЕ 2024 Фонда за науку Републике Србије под називом "Literacy Competence of Minority Language Students in Serbia" (LitCoMS).
- Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију Универзитета у Београду – припрема предлога пројеката за јавни позив ИДЕЈЕ 2024 Фонда за науку Републике Србије под називима: „Promoting Transformative Socioemotional Learning in Schools” (tSEL4School) и „Higher Education Diversity – Systemic Training and Education Program Upskilling Practitioners for Diverse Learning Environments” (HED-STEP-UP).
- Институт за криминолошка и социолошка истраживања – припрема предлога пројекта за јавни позив ИДЕЈЕ 2024 Фонда за науку Републике Србије под називом „Promoting Transformative Socioemotional Learning in Schools” (tSEL4School) и организација међународне научне конференције *From Positive Youth Development to Positive Youth Justice*.
- Филозофски факултет Универзитета у Београду – припрема предлога пројекта за јавни позив ИДЕЈЕ 2024 Фонда за науку Републике Србије под називом "Journey to Adulthood: Mapping Developmental Pathways and Support for Youth" [Путовање ка одраслом добу: мапирање развојних путања и подршке за младе]. Једна сарадница Института ангажована је као координаторка истраживачког тима у оквиру Лабораторије за развојну психологију Филозофског факултета у Београду који се бави Академским емоцијама код средњошколаца.
- Природно-математички факултет Универзитета у Новом Саду, Институт за хемију, технологију и металургију Универзитета у Београду и Хемијски факултет

Универзитета у Београду – реализација националног пројекта „Environmental Identity of Primary School Students in Serbia” (Еколошки идентитет ученика основне школе у Србији) под акронимом ELIPS у оквиру програма Идентитети који финансира Фонд за науку Републике Србије.

- Институт за антропологију, Загреб (Хрватска), Факултет за социјални рад, Љубљана (Словенија), Факултет за образовање и културу, Тампере (Финска), Институт за историју, Рејкјавик (Исланд), Институт за новију историју Србије, Београд (Србија) – реализација међународног пројекта „Системи неге и образовања деце са сензорним недостацима у првој и другој Југославији” (Systems of care and education of children with sensory disabilities in the first and second Yugoslav state).
- Универзитет у Ворику, Уједињено Краљевство (University of Warwick, U.K); Универзитет Тулан, Сједињене Америчке Државе (Tulane University, USA); Универзитет државе Џорџије, Сједињене Америчке Државе (Georgia State University, USA) – реализација истраживања у оквиру међународног пројекта „Глобална перспектива о добробити и менталном здрављу наставника након COVID-19 пандемије“ (Global perspectives on teachers’ wellbeing and mental health following the COVID-19 pandemic).
- Факултет за образовање учитеља и васпитача Универзитета у Београду – сарадња је остварена у реализацији националног пројекта „Environmental Identity of Primary School Students in Serbia” (Еколошки идентитет ученика основне школе у Србији) под акронимом ELIPS реализује се у оквиру програма Идентитети који финансира Фонд за науку Републике Србије. Такође, сарадња је остварена у оквиру организације националне научне конференције: 32. национална научна конференције „Педагошка истраживања и школска пракса TIMSS 2023: Резултати и импликације”, 27. новембра 2025. године.
- Филолошки факултет руског Универзитета пријатељства народа у Москви, Русија – организација две међународне научне конференције: 1) „Посвећеност питањима менталног здравља”, 23-25. октобра 2025. године, 2) *Самореализација личности у савременом друштву: глобални изазови и могућности*, 28-29. март 2025. године.

Учешће сарадника Института у реализацији програма других министарстава и организација

Истраживачи Института сарађивали су са другим министарствима, институцијама и организацијама које су значајне за функционисање образовно-васпитног система у Србији, као и организацијама цивилног друштва:

- Центар за позитиван развој деце и омладине (ЦЕПОРА): једна сарадница Института је координатор пројекта „Партиципативни мониторинг услуге привременог становања за младе без родитељског старања”, подржаног и финансираног од стране Трансатлантске фондације, Иницијативе А11 за економска и социјална права и ЕУ (ЦЕПОРА је носилац пројекта).
- Међународни савет за образовање одраслих: једна сарадница Института ангажовала се на два пројекта (JUST4ALL и ALE4TT) као асистент у Међународном савету за образовање одраслих.
- Филозофски факултет Универзитета у Београду: у оквиру пројекта „И ја сам наставник”, који спроводи Филозофски факултет у Београду, уз подршку Уникредит фондације, а чији је циљ јачање позитивног професионалног идентитета и подстицање добробити наставника путем њиховог учешћа у заједницама пракси, ангажована је једна сарадница Института на менторским пословима за ОШ „др Јован Цвијић” из Зрењанина и ОШ „Вук Караџић” из Рипња.
- Министарство просвете Републике Србије и Министарство финансија Републике Србије: једна сарадница Института учествовала је у пројекту ”Повећана понуда и диверсификација акредитованих обука у области неформалног образовања и пружалаца обука за образовање одраслих” које реализује Министарство просвете Републике Србије и Министарство финансија, Сектор за уговарање и финансирање програма из средстава Европске уније. Поред тога, сарадница Института учествовала је у ИПА пројекту Подршка образовним политикама које реализује Министарство просвете Републике Србије, на позицији вишег експерта (некључна позиција) за опште образовање и јачање капацитета, као и за стандарде и међународна истраживања (енгл. Senior Non-Key Expert for General Education & Apacity Building and for Standards & International Assessments).

- Фондација Петља: једна сарадница Института учествовала је као сарадник истраживач на позицији Евалуатора на пројекту TechQuest: Let's Discover STEAM који је подржан од стране NCR фондације а реализује га Фондација Петља.
- Републички завод за социјалну заштиту: једна сарадница Института била је рецензент обуке *Програм рада са децом и младима са изазовима у понашању* за потребе акредитације.

Реализована сарадња са привредом

Институт за педагошка истраживања има потписан споразум о сарадњи са Привредном комором Србије. Овај споразум отвара могућности за повезивање истраживања у области образовања са потребама привреде. Током 2025. године активности у оквиру овог споразума нису биле реализоване због различитих околности и приоритета у раду обе стране. У наредном периоду планира се покретање конкретних иницијатива које би омогућиле остваривање циљева предвиђених овим споразумом и бољу сарадњу са привредом.

Потписани споразуми о пословној сарадњи

Институт је у 2025. години закључио споразуме о пословној сарадњи са Институтом за социолошка и криминолошка истраживања и Центром за позитиван развој деце и омладине (ЦЕПОРА). Сарадња са наведеним институцијама ће се остваривати у оквирима активности као што су:

- заједничка истраживања и учествовање у научним и стручним пројектима;
- промовисање резултата и налаза истраживања;
- подршка у имплементирању резултата и препорука истраживања у циљу унапређивања квалитета и развоја система образовања;
- развој заједничких пројеката који ће бити пријављивани за финансирање од стране националних извора, Европске комисије или других наднационалних организација;
- организација конференција, симпозијума, семинара и стручно-научних скупова;
- сарадња у области издавачке делатности (објављивање заједничких публикација и размена публикација).

**Учешће сарадника Института у настави и чланство у комисијама
за одбрану мастер и докторских радова**

Сарадници Института учествовали су и у реализацији наставе на Универзитету у Београду и Универзитету у Крагујевцу:

- др Милица Марушић Јаблановић ангажована је у настави на Одељењу за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду на мастер и докторским студијама.
- др Славица Шевкушић је реализовала наставу из обавезног наставног предмета *Квалитативна истраживања у методици разредне наставе* на студијском програму докторских академских студија на Факултету педагошких наука Универзитета у Крагујевцу, Јагодина.
- др Нада Шева ангажована је као спољни сарадник на предмету *Практикум 1 и 2* у оквиру основних академских студија на Катедри за психологију Филозофског факултета Универзитета у Београду.
- др Душица Малинић, виши научни сарадник ангажована је на извођењу наставе у оквиру Мастер академских студија *Економија, пословно управљање и статистика за наставнике* на Економском факултету Универзитета у Београду на предметима: Методика наставе економске групе предмета 1, Методика наставе економске групе предмета 2, Стручна пракса у школи 1 и Стручна пракса у школи 2.
- др Смиљана Јошић, виши научни сарадник ангажована је на извођењу наставе у оквиру Мастер академских студија *Економија, пословно управљање и статистика за наставнике* на Економском факултету Универзитета у Београду на предмету Психолошко образовање за наставнике.
- др Јелена Станишић, научни сарадник ангажована је на извођењу наставе у оквиру Мастер академских студија *Економија, пословно управљање и статистика за наставнике* на Економском факултету Универзитета у Београду.
- др Ивана Ђерић, виши научни сарадник ангажована је као наставник на три предмета (Педагошко образовање наставника, Пракса у школи 1, Пракса у школи 2) у оквиру Мастер академских студија (МАС) *Економија, пословно управљање и статистика за наставнике* на Економском факултету Универзитета у Београду.

- др Младен Радуловић, виши научни сарадник учествовао је у организовању наставе на курсу *Културни капитал и образовне праксе* на мастер програму Филозофског факултета Универзитета у Београду „Држава, друштво, транзиција”.
- др Младен Радуловић, виши научни сарадник учествовао је у организовању наставе на курсу *Методика наставе социологије 2: наставничка пракса* на програму Мастер студија социологије на Филозофском факултету Универзитета у Београду.
- мср Мајда Рицхер, истраживач приправник ангажована је у реализацији наставе на предметима *Међународна политика образовања одраслих* и *Историја образовања одраслих* за студенте основних студија андрагогије, као и у реализацији наставе на предмету *Андрагогија* за студенте основних студија педагогије на Филозофском факултету Универзитета у Београду.
- мср Јован Михајевић, истраживач приправник ангажован је као сарадник у настави на предмету *Увод у психологију образовања*, у оквиру реализације наставних и пратећих академских активности.

Сарадници Института су током 2025. године били ментори, чланови комисија за оцену и одбрану докторских дисертација и мастер радова:

- др Наташа Лалић, виши научни сарадник била је ангажована као члан Комисије за оцену докторске дисертације *Мотивациона уверења и укљученост родитеља у дечије образовање као предиктори школских постигнућа ученика* докторанткиње Наташе Духанај на Филозофском факултету Универзитета у Београду; одбрана је одржана 4. фебруара 2025. године на Филозофском факултету у Београду;
- др Смиљана Јошић, виши научни сарадник била је ангажована као ментор студенткиње Тамаре Дангузов за мастер рад *Од инфлуенсерских препорука до потрошачких навика: како образовање обликује перцепције куповних навика младих*, Економски факултет Универзитета у Београду; рад је одбрањен 6.11. 2025. године;
- др Ивана Ђерић, виши научни сарадник, именована је за ментора кандидату Николи Илићу, студенту Мастер академских студија *Економија, пословно управљање и статистика за наставнике*, на основу одлуке Наставно-научног већа Економског факултета Универзитета у Београду од 9. априла 2025. године; мастер рад под насловом *Мотивација за избор професије наставника економских школа* одбрањен је 14. новембра 2025. године;

- др Милица Марушић Јаблановић, виши научни сарадник је коментор за израду докторске дисертације мср Мајда Рицхер и мср Свјетлани Тубић; обе су уписане на докторске студије андрагогије на Филозофском факултету Универзитета у Београду;
- др Милица Марушић Јаблановић, виши научни сарадник била је члан Комисије за одбрану нацрта докторске дисертације мср Мајда Рицхер; нацрт је успешно одбрањен 1. октобра 2025. на Филозофском факултету Универзитета у Београду;
- др Младен Радуловић, виши научни сарадник био је коментор студенту мастер студија на програму „Држава, друштво, транзиција” на Филозофском факултету Универзитета у Београду (име студента: Ли Бокаи; наслов мастер рада: *Inequality of Opportunity in European Education: A Cross-National Analysis of Pisa Cycles 2018-2022*);
- др Душица Малинић, виши научни сарадник била је ангажована као ментор студенткиње Ање Ђукић на изради мастер рада под називом *Повезаност ученичке процене квалитета рада наставника са постигнућем и задовољством наставом* на Економском факултету Универзитета у Београду; Рад је одбрањен 14.11.2025. године;
- др Јелена Станишић, научни сарадник ангажована је као ментор студенткиње Марте Лежаић на изради мастер тезе под именом „Улога и значај повратне информације у оцењивању: перспектива наставника економских школа” на Економском факултету Универзитета у Београду;
- др Душица Малинић, виши научни сарадник била је ангажована као члан Комисије за оцену и одбрану мастер рада студенткиње Марте Лежаић под називом *Улога и значај повратне информације у оцењивању: перспектива наставника економских школа* на Економском факултету Универзитета у Београду; рад је одбрањен 29.12.2025. године;
- др Душица Малинић, виши научни сарадник ангажована је као члан Комисије за оцену и одбрану мастер рада студенткиње Марије Јовановић под називом *Перцепције средњошколаца о финансијској писмености и улози образовања у њеном развоју* на Економском факултету Универзитета у Београду;
- др Смиљана Јошић, виши научни сарадник била је ангажована као члан Комисије за оцену научне заснованости теме докторске дисертације мср Ана Дробац под називом *Улога осећаја припадности школи у развоју резилентност код глувих и наглувих ученика* на Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију Универзитета у Београду;

- др Јелена Станишић, научни сарадник ангажована је као члан Комисије за оцену и одбрану мастер рада студенткиње Тамаре Дангузов под именом „Од инфлуенсерских препорука до потрошачких навика: како образовање обликује перцепције куповних навика младих” на Економском факултету Универзитета у Београду;
- др Јелена Станишић, научни сарадник ангажована је као члан комисије за оцену и одбрану мастер рада студенту Николи Илићу под именом „Мотивација за избор професије наставника економских школа” на Економском факултету Универзитета у Београду;
- др Ивана Ђерић, виши научни сарадник именована је за члана комисије за оцену и одбрану мастер рада кандидаткиње Ање Ђукановић, студенткиње мастер академских студија *Економија, пословно управљање и статистика за наставнике*, на основу одлуке Наставно-научног већа Економског факултета Универзитета у Београду од 25. децембра 2024. године; мастер рад под насловом *Повезаност ученичке процене квалитета рада наставника пословне економије са постигнућем и задовољством наставом* одбрањен је 14. новембра 2025. године;
- др Драгана Гундоган, научни сарадник изабрана је за члана Комисије за оцену научне заснованости теме докторске дисертације под именом *Програми описмењавања као чинилац интеграције становника бивших југословенских република у Републици Словенији*, докторанткиње Свјетлане Тубић на Филозофском факултету Универзитета у Београду.

Уређивачки послови и рецензирање

Сарадници Института за педагошка истраживања су у 2025. години учествовали у раду уређивачких одбора реномираних међународних и националних научних часописа, међу којима су: *Frontiers in Psychology, European Journal of Contemporary Education, Journal of Constructivist Psychology, Slavonic Pedagogical Studies Journal, European Journal of Contemporary Education, Frontiers in Education, Психологија, Зборник Института за педагошка истраживања, Зборник Института за криминолошка и социолошка истраживања, Београдска дефектолошка школа, Croatian Review of Economic, Business and Social Statistics, Mediterranean Education Journal.*

Важан допринос у рецензирању научноистраживачких радова сарадници су дали у сарадњи са међународним и домаћим часописима: *Journal of Constructivist Psychology*, *Frontiers in Psychology*, *Frontiers in Education*, *Frontiers in Psychiatry*, *Frontiers in Rehabilitation Sciences*, *Психологија*, *Психолошка истраживања*, *ВМР Psychology*, *Scientific Report*, *Child Abuse Review*, *Child: Care, Health & Development*, *Иновације у настави*, *Зборник Института за педагошка истраживања*, *Настава и васпитање*, *Current Psychology*, *Temida*, *Учење и настава*. Сарадници Института су у 2025. години били рецензенти следећих публикација:

- др Марина Ковачевић Лепојевић, виши научни сарадник била је рецензент публикације: Savova, A., Afrikanov, L., Pavlovic, J., Bilin, M., & Stoyanova, S. (2025). *Training programme for AI Navigators: Preparing mentors to guide teachers in exploring the potential of AI in the classroom*. National Management School, on behalf of the AI Navigators project partnership. Erasmus+ Project 2024-1-MK01-KA220-SCH-000253777.
- др Николета Гутвајн, научни саветник била је рецензент публикације: Ана Параушић Маринковић, Милица Ковачевић, Марина Ковачевић Лепојевић и Дргана Богићевић (2025). *Ефективне антибулинг интервенције: приручник за школско особље*. Београд: Центар за позитиван развој деце и омладине. Број страна: 120, ISBN 978-86-82454-04-5, COBISS.SR-ID 164305673.

Чланство у међународним и домаћим научним организацијама

Истраживачи Института за педагошка истраживања су током 2025. године учествовали у раду релевантних међународних и националних научних организација, стручних тела, радних група/комисија:

- Одбор за акредитацију научноистраживачких организација за област друштвених наука Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије;
- Председништво Заједнице института Србије;
- Заменица председнице Истраживачке секције Друштва психолога Србије;
- Комисија за отворену науку у Србији при Министарству просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије;
- Друштво истраживача у образовању (ДИОС);
- Педагошко друштво Србије;

- Социолошко научно друштво Србије;
- Друштво психолога Србије;
- Члан European Literacy Network (ELINET);
- Друштво за стране језике и књижевност Србије – главна координаторка за спровођење такмичења у знању страних језика (енглески, немачки, руски, француски, италијански и шпански) на општинском, окружном (градском) и Републичком такмичењу и заменица координаторке за енглески језик;
- Друштво за примењену лингвистику Србије – члан Cambridge The Assessment Network, University of Cambridge;
- Секција универзитетских наставника страног језика струке при ДСЈКС;
- Европско удружење за криминологију (European Society of Criminology);
- Удружење за когнитивне и бихејвиоралне терапије Србије (УКБТС);
- Члан Европског удружења за истраживање адолесценције (European Association for Research on Adolescence – EARA);
- Радна група ET2020 – Отворени метод координације Генералног директората за образовање и културу Европске комисије;
- Члан European Association for Research on Learning and Instruction (EARLI);
- Члан Савета за заштиту животне средине, сталног радног тела при Скупштини Града Београда;
- Обласна и предметна комисија за прегледање и одобравање програма сталног стручног усавршавања наставника, васпитача и стручних сарадника (област: Васпитни рад);
- Комисија за одобравање научних скупова у организацији Завода за унапређивање образовања и васпитања;
- Члан Већа докторских академских студија Факултета педагошких наука у Јагодини, Универзитет у Крагујевцу;
- Члан Одбора за права детета Народне скупштине Републике Србије;
- Члан Радне групе за успостављање Меморијалног центра у знак сећања на жртве масовног убиства у Огледној основној школи „Владислав Рибникар” у Београду (одлука Владе Републике Србије бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – УС 72/12, 7/14 – УС, 44/14 и 30/18);

- Члан Програмске комисије семинара Психологије и Програмске комисије Семинара за обуку млађих сарадника (СМС), Истраживачке станице Петница;
- Члан Међународног друштва за истраживање несудицидалног самоповеђивања (енгл. The International Society for the Study of Self-Injury - ISSS);
- Члан редакције за припрему Педагошке енциклопедије у организацији Форума педагога;
- Члан радне групе за успостављање, одржавање и редовно ажурирање система Финансијског управљања и контроле;

Учешће сарадника Института у научним комитетима и организацији међународних и националних конференција

Значајан број сарадника Института учествовао је у програмским и организационим одборима међународних и националних научних конференција:

- Члан Научног одбора међународног научног скупа *InPact 2025 International Psychological Applications Conference and Trends*.
- Члан програмског одбора националне конференције 73. Конгрес психолога Србије под називом „Вредности под притиском: психологија између идеалног и реалног”, који се одржао од 4. до 7. јуна 2025. године у хотелу Црни Врх на Дивчибарама.
- Члан програмског одбора XXXIII међународне научне конференције „Educational Research and School Practice” под називом *From Positive Youth Development to Positive Youth Justice* у организацији Института за педагошка истраживања, Института за криминолошка и социолошка истраживања и Центра за позитиван развој деце и омладине. Конференција је одржана 4. децембра 2025. године
- Члан програмског одбора 32. националне научне конференције „Педагошка истраживања и школска пракса” под називом *TIMSS 2023: Резултати и импликације* у организацији Института за педагошка истраживања, Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања и Факултет за образовање учитеља и васпитача Универзитет у Београду. Конференција је одржана 27. новембра 2025. године.
- Члан локалног организационог одбора међународне конференције *European Conference on Educational Research ECER 2025* у организацији Европског удружења

истраживача у образовању (European Educational Research Association EERA). Конференција је одржана од 8. до 12. септембра 2025. године у Београду.

- Члан локалног организационог одбора 54. међународне конференције *Жан Пијаже (Jean Piaget conference)* у организацији Жан Пијаже удружења (Jean Piaget Society). Конференција је одржана од 28–31. маја 2025. године у Београду.
- Члан рецензентског одбора међународне конференције *31. Empirical studies in Psychology* у организацији Лабораторије за експерименталну психологију и Института за психологију Филозофског факултета у Београду.
- Члан научног одбора регионалне конференције о превенцијској науци која ће се одржати у јуну 2026. године у организацији Едукацијско-рехабилитацијског факултета Универзитета у Загребу.
- Члан Програмског одбора међународне научне конференције *Самореализација личности у савременом друштву: глобални изазови и могућности*, 28-29. март 2025. године (организатор: Филолошки факултет Руског универзитета пријатељства народа у Москви).
- Члан Програмског одбора *VI међународне научне конференције Посвећеност питањима менталног здравља* [6th International Scientific and Practical Conference Commitment to Mental Health Issues], 23-25. октобар 2025. године (организатор: Филолошки факултет Руског универзитета пријатељства народа у Москви).

Кадровска структура Института

Институт има дефинисана радна места, адекватно пројектовану организациону структуру и развијену организациону културу што је битан предуслов за ефикасно остваривање постављених програмских задатака и циљева. Систем управљања је прилагођен променама и условима рада како би се што брже реаговало на захтеве научног тржишта. У Институту постоји управљачка и научна структура и на њој заснована подела задужења и одговорности. Органи управљања у Институту су: Управни одбор и директор. Научно веће је научни орган и чини га 11 истраживача у научном звању који су запослени у Институту. Рад у Институту се дели на научноистраживачке послове, стручне, у оквиру којих су заступљени правни, економски, послови из области информатике, послови у библиотеци и помоћне, у оквиру

којих су послови курира и спремачице. Све активности су адекватно дистрибуиране и међусобно повезане чиме је омогућено ефикасно функционисање установе на свим нивоима.

Структура научног кадра је у 2025. години задовољавајућа. Институт чини мултидисциплинарни истраживачки тим стручњака различитих профила: 14 педагога, 6 психолога, 2 андрагога, 4 специјална педагога, 2 социолога, 1 филолог, 1 методичар наставе енглеског језика. У Институту је са пуним радним временом запослено 30 истраживача (4 научна саветника, 11 виших научних сарадника, 5 научних сарадника, 6 истраживача-сарадника и 4 истраживача-приправника). Значајно је поменути да у Институту ради 20 доктора наука од укупно 30 запослених истраживача. Такође, у Институту је ангажована стипендисткиња Министарства науке, технолошког развоја и иновација мср Ива Медојевић, докторанд на Учитељском факултету Универзитета у Београду (ментор у Институту: др Јелена Стевановић, виши научни сарадник).

У 2025. години радни однос у Институту засновао је троје младих истраживача. Двоје истраживача-приправника примљено је у радни однос на основу Осмог позива талентованим младим истраживачима – студентима докторских академских студија за укључивање у научноистраживачки рад у акредитованим научноистраживачким организацијама које је расписало Министарство науке, технолошког развоја и иновација, 3. фебруара 2025. године. Један истраживач-приправник примљен у радни однос на основу дате сагласности за укључивање у рад надлежног Министарства науке, технолошког развоја и иновација, 3. фебруара 2025. године. Један стручни саветник, др Ивана Вулић-Шишић, прекинула је радни однос у Институту истеком уговора.

Стицање истраживачких и научних звања. У току 2025. године научна и истраживачка звања су стекли следећи сарадници: др Николета Гутвајн, научни саветник (избор), др Славица Шевкушић, научни саветник (избор), др Јелена Стевановић, виши научни сарадник (реизбор), др Марина Ковачевић Лепојевић, виши научни сарадник (избор), др Наташа Лалић-Вучетић, виши научни сарадник (избор), др Владимир Џиновић, виши научни сарадник (реизбор), др Јелена Стојковић, научни сарадник (избор), мср Исидора Мицић, истраживач-сарадник (избор) и мср Ана Дробац, истраживач-сарадник (избор).

Одсуствовање научног кадра. Током 2025. године мср Марија Трајковић користила је породилско одсуство и одсуство са рада ради неге детета од 23. јула 2024. године до 22. јула

2025. године; мср Јелена Медар Златковић користила је такође породилско одсуство и одсуство са рада ради неге детета од 25. октобра 2024. године до 24. октобра 2025. године.

Структура административно-техничког кадра и помоћног особља. На крају 2025. године административно-технички кадар и помоћно особље чине: секретар Института, библиотекар, административно-технички секретар, курир и спремачица. По Уговору о делу током 2025. године на пословима уноса и преузимања метаподатака у дигиталном репозиторијуму ангажован је Кристина Ковачевић, мастер професор језика, књижевности и културе/библиотекар и информатичар. За рачуноводствене и финансијске послове ангажована је Данијела Шушњар на основу Уговора о допунском раду.

Признања и јубиларне награде сарадника

На свечаном састанку колектива Института за педагошка истраживања, одржаном 23. октобра 2025. године, уручене су јубиларне награде сарадницима који су својим дугогодишњим радом и посвећеношћу допринели развоју и угледу Института. Јубиларне награде добили су:

- др Миља Вујачић, научни саветник – за 20 година рада у Институту,
- др Владимир Џиновић, виши научни сарадник – за 20 година рада у Институту,
- др Ивана Ђерић, виши научни сарадник – за 20 година рада у Институту,
- др Рајка Ђевић, виши научни сарадник – за 20 година рада у Институту,
- др Младен Радуловић, виши научни сарадник – за 10 година рада у Институту.

Институт са поносом негује традицију обележавања јубилеја својих сарадника, у знак захвалности за њихову посвећеност, стручност и допринос заједничким циљевима.

Менторски рад са научним подмлатком

Институт систематски улаже у развој младих истраживача, обезбеђујући услове за квалитетан и континуиран менторски рад са докторандима током целокупног процеса израде докторских дисертација. Тренутно у Институту има 10 докторанада која су у фази писања нацрта, истраживања на терену или обраде и писања докторске дисертације – Ана Радановић, Марија Трајковић, Јелена Медар Златковић, Марија Ратковић, Исидора Мицић, Ана Дробац, Мајда Рицхер, Санела Ђорђевић, Јован Михајевић и Симона Кањевац. Сваки докторанд има свог

ментора у Институту који се брине о његовом развоју и крајем сваке године писмено извештава Научно веће о раду кандидата. У Институту је ангажована и Ива Медојевић која је стипендиста Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије; стипендисткиња је формално ангажована у НИО од 14. јула 2022. године (број Уговора: 451-03-1272/2022-14/25 од 22. 6, 2022. год.); стипендирање Иве Медојевић је у надлежном министарству одобрено уговором број 451-03-1271/2022-14/3057 од 31. 5. 2022. године; Ива Медојевић је докторанд на Факултету за образовање учитеља и васпитача Универзитета у Београду (бр. индекса 2021/3010).

Рад органа Института

Унутрашња сарадња и организација. Истраживачи су се добровољно укључивали у организационе послове значајне за развој Института, као што су администрирање научних пројеката, организација скупова и рад у различитим комисијама и радним групама.

Научно веће. Научно веће Института за педагошка истраживања има 11 чланова, од којих су четири члана у звању научни саветник, а седам чланова у звању виши научни сарадник. Од укупног броја чланова, десет је жена, што осликава традиционално мању оријентацију мушкараца у области педагошког рада.

Од 1. јула 2025. године Научно веће је у новом сазиву, јер је претходном истекао мандат од две године. Током 2025. године Научно веће Института одржало је 25. седница.

У овој години покренуто је 9 поступака за избор или реизбор у научна и истраживачка звања. Прецизније, покренут је један поступак за избор и два поступка за реизбор у звање виши научни сарадник, као и један поступак за избор и један за реизбор у звање научни сарадник. Покренута су и четири поступка за избор у истраживачка звања: два у звање истраживач-сарадник и два у звање истраживач-приправник. Од укупног броја покренутих поступака, два су и даље у процедури Института (на увиду јавности).

На XXIII седници, одржаној 13. новембра 2025. године, на захтев групе сарадника који су у истраживачким звањима, а у складу са препоруком Министарства науке, технолошког развоја и иновација, чланови Научног већа једногласно су донели одлуку да се мср Санели Ђорђевић, мср Симони Кањевац, мср Јовану Михајевићу, мср Мајди Рицхер (истраживачима-приправницима и мср Исидори Мицић и мср Ани Дробац (истраживачима-сарадницима) да салгасност за мировање рокова за избор у више звање у трајању од шест месеци.

Научно веће је подржало Институт у организацији једне међународне и једне националне научне конференције, као и учешће Института у суорганизацији три међународне конференције. Поред тога, подржало је и сараднике Института који су се пријавили за учешће у различитим пројектима које финансира Фонд за науку или друге међународне организације.

Све одлуке донете су једногласно. Није било проблема по питању кворума јер су чланови Научног већа одговорно учествовали у његовом раду.

Управни одбор. Решењем Владе Републике Србије о именовану Председника и чланова Управног одбора Института за педагошка истраживања (бр. 119-1768/2023) именован је сазив Управног одбора који чине: проф. др Ружица Станковић, председник Управног одбора, др Јелена Станишић, научни сарадник (заменик председника), проф. др Вера Спасеновић, проф. др Јасна Максимовић, др Јасмина Ђелић, дипломирани педагог и мастер учитељ, др Душица Малинић, виши научни сарадник и др Рајка Ђевић, виши научни сарадник.

Током 2025. године одржано је шест седница Управног одбора на којима се разматрало и одлучивало о питањима који су у његовој надлежности. На седницама су донете одлуке о:

- усвајању Извештаја о раду Института за педагошка истраживања за 2024. годину;
- усвајању Програма рада Института за педагошка истраживања за 2025. годину;
- усвајању Програма научноистраживачког рада Института за педагошка истраживања (2025-2030);
- усвајању Програма развоја научноистраживачког подмлатка Института за педагошка истраживања (2025-2030);
- усвајању Извештаја о попису нематеријалних улагања и основних средстава за 2024. годину;
- усвајању Извештаја о попису финансијске имовине у дугорочним и краткорочним пласманима, новчаним средствима-хартија од вредности, готовине и готовинских еквивалената у благајни, потраживања и обавеза, активних и пасивних временских разграничења и остале имовине за 2024. годину;
- усвајању Финансијског извештаја за 2024. годину;
- усвајању Измене и допуне број 1 Финансијског плана за 2025. годину;
- усвајању Измене и допуне број 1 Плана набавки на које се Закон о јавним набавкама не примењује за 2025. годину;

- усвајању Правилника о изменама и допунама Правилника о раду Института за педагошка истраживања;
- усвајању пречишћеног текста Правилника о раду Института за педагошка истраживања;
- усвајању Правилника о коришћењу средстава за репрезентацију Института за педагошка истраживања;
- усвајању Правилника о етичности у научноистраживачком раду Института за педагошка истраживања;
- усвајању Правилника о начину евидентирања, класификовања, архивирања и чувања архивске грађе и документарног материјала у Институту за педагошка истраживања;
- усвајању Правилника о службеном путовању у земљи и иностранству у Институту за педагошка истраживања;
- усвајању Измене и допуне број 2 Финансијског плана за 2025. годину;
- усвајању Измене и допуне број 2 Плана набавки на које се Закон о јавним набавкама не примењује за 2025. годину.

Рад директора. Директорка Института за педагошка истраживања је у оквиру својих обавеза у току 2025. године континуирано радила на различитим аспектима развоја и унапређивања рада Института. Поред редовних активности које обухватају програмирање, планирање и извештавање о раду Института, као и свакодневну координацију послова и запослених, посебан фокус рада био је усмерен на израду свеобухватног плана пословања Института у области управљања људским капиталом. Истовремено, директорка је активно радила на јачању институционалних капацитета и развоју организационе и административне инфраструктуре неопходне за успешно учешће Института на конкурсима Фонда за науку, као и других националних и међународних институција и организација. Рад директорке у 2025. години био је усмерен и на промоцију рада Института, као и на унапређивању сарадње са сродним научним и образовним институцијама у земљи и иностранству.

Директорка Института је у 2025. години активно радила на припреми и реализацији процеса акредитације Института за педагошка истраживања, укључујући израду програмске и пратеће документације неопходне за поступак акредитације. Одбор за акредитацију научноистраживачких организација донео је одлуку о акредитацији Института за педагошка

истраживања – научног института у научној области: друштвене науке, научним гранама: педагошке науке и психолошке науке – 18. марта 2025. године (број Одлуке: 660-01-0008/2025-03/17), потврђујући да Институт испуњава услове за обављање научноистраживачке делатности од општег интереса, у складу са Правилником о вредновању научноистраживачког рада и поступку акредитације института, интегрисаних универзитета, факултета и центра изузетних вредности (*Службени гласник РС*, број 69/15) и у складу са Законом о науци и истраживањима (*Службени гласник РС*, број 49/19).

У складу са законским обавезама, директорка је иницирала и усмерила *Успостављање, одржавање и редовно ажурирање система финансијског управљања и контроле у Институту за педагошка истраживања*. Законом о буџетском систему је прописана обавеза за успостављање и развој система финансијског управљања и контроле код свих корисника јавних средстава. Правилником о заједничким критеријумима и стандардима за успостављање, функционисање и извештавање о систему финансијског управљања и контроле у јавном сектору („Службени гласник РС”, број 89 од 18. децембра 2019.) прописују се заједнички критеријуми и стандарди за успостављање, функционисање и извештавање о систему финансијског управљања и контроле код корисника јавних средстава. Наведени правни оквир односи се на Институт за педагошка истраживања као корисника јавних средстава.

Имајући у виду значајн финансијског управљања и контроле као свеобухватног система интерних контрола, који се спроводи политикама, процедурама и активностима које успоставља руководиоца корисника јавних средстава, са задатком да се обезбеди разумно уверавање да ће се циљеви корисника јавних средстава остварити, директорка Института је донела Одлуку о образовању Радне групе за успостављање, одржавање и редовно ажурирање система финансијског управљања и контроле у Институт за педагошка истраживања, у следећем саставу: др Јелена Стевановић, виши научни сарадник (руководилац Радне групе); др Миља Вујачић, научни саветник (заменик руководиоца); др Јелена Станишић, научни сарадник; др Душица Малинић, виши научни сарадник; др Ивана Ђерић, виши научни сарадник; Данијела Шушњар, дипломирани економиста; Јока Студен, административно-технички секретар; Дарника Керечки, секретар. Да би систем био успостављен, Институт за педагошка истраживања је током 2025. године обавио следеће активности:

- донео Акциони план за успостављање, одржавање и редовно ажурирање система финансијског управљања и контроле;
- саставио Изјаву о мисији, визији и кључним пословним циљевима корисника јавних средстава;
- проценио компоненте финансијског управљања и контроле;
- пописао главне пословне процесе и идентификовао активности у њима;
- описао пословне процесе (ревизорски траг);
- саставио Мапу процеса;
- утврдио најважније ризике за постизање циљева и доношење потребних мера за ублажавање ризика.

Дате активности су спроведене у складу са Акционим планом који је донет како би се ажурирао систем финансијског управљања и контроле на нивоу Института.

Поред тога, директорка Института иницирала је и надгледала значајне активности усмерене на модернизацију и дигитализацију ИТ окружења. Тиме је обезбеђена унапређена инфраструктура за рад запослених. Институционални документи и евиденције су скенирани, синхронизовани и делом дигитализовани, што омогућава рад од куће, повећава безбедност података и поставља основу за даљу имплементацију апликација за ефикасније управљање кадровима и администрацијом.

У складу са прописима и стандардима, донети су важни акти који регулишу различита питања унутрашњег функционисања Института за педагошка истраживања, као што су: Правилник о безбедности и здрављу на раду; Правилник о употреби службених мобилних телефона и службених СИМ картица; ажуриран је Информатор о раду Института за педагошка истраживања; поднет је *Извештај о спровођењу Плана управљања ризицима од повреде родне равноправности за 2025. годину* (План за постизање родне равноправности Института за педагошка истраживања, Број: 39/2 донет 2. фебруара 2022. године за период од 2022. године до 2027. године); поднет је *Извештај Поверенику за информације од јавног значаја и заштиту података о личности за 2025. годину*.

Рад комисија

Комисија за оцену етичности у научноистраживачком раду Института за педагошка истраживања. Комисија за оцену етичности у научноистраживачком раду Института радила је у следећем сазиву: др Ивана Ђерић, виши научни сарадник (председник), др Миља Вујачић, научни саветник (члан) и др Драгана Гундоган, научни сарадник (члан). У овом сазиву Комисије одржано је укупно десет седница током 2025. године.

У највећем броју случајева одлуке су донете у саставу ове Комисије. Изузетно, поједини чланови Научног већа били су позвани (др Душица Малинић, др Јелена Станишић, др Младен Радуловић) да учествују у раду седнице Комисије уколико је постојећи члан био у сукобу интереса или из неког другог разлога није могао/ла да присуствује раду Комисије, како би се обезбедио минимум од три члана који су неопходни да би се донела одлука о етичности предложеног истраживања.

Комисија за оцену етичности у научноистраживачком раду је током 2025. године донела четрнаест афирмативних одлука. Донета је и једна одрична одлука за истраживање које није у надлежности Комисије, зато што у њему нису учествовали истраживачи запослени у Институту за педагошка истраживања. У наведеном периоду донете су одлуке о оцени етичности следећих истраживања сарадника Института за педагошка истраживања:

1. *Лична уверења будућих наставника о адолесцентима* (др Ивана Ђерић).
2. *Улога стручних сарадника као фацитатора рефлексивне праксе у заједници учења* (др Ивана Ђерић).
3. *Читалачке и наративне компетенције ученика говорника мањинских језика у Србији* (др Нада Шева).
4. *Промовисање трансформативног социоемоционалног учења у школама* (др Марина Ковачевић Лепојевић).
5. *Испитивање перцепције наставника о кључним компетенцијама које њихов предмет развија* (др Иване Вулић Шимшић).
6. *Improving the quality of life of persons with disabilities in Serbia – legal, social, economic and psychological aspects* (др Наташа Лалић Вучетић).

7. *Конструкција прелиминарне листе ајтема за тест аналитичког језика на српском* (др Нада Шева).
8. *Унапређивање квалитета живота особа са инвалидитетом – правни, социјални, економски и психолошки аспекти* (др Наташа Лалић Вучетић).
9. *Улога и изазови хранитељства: перспектива хранитеља* (др Младен Радуловић).
10. *Ставови, мотивација, самопроцена ефикасности и забринутост наставника у контексту инклузивног образовања* (др Рајка Ђевић).
11. *Путовање ка одраслом добу: мапирање развојних путања и подршке за младе* (мр Исидора Мицић).
12. *Диверзитет у високом образовању – системска обука и тренинг за унапређење вештина професионалаца* (др Ивана Ђерић).
13. *Потрага за добрим питањем: примена технике формулисања питања у контексту основне школе* (др Ивана Ђерић).
14. *Образовне путање деце руских емиграната у Србији* (др Младен Радуловић).
15. *Евалуација модела еколошке писмености у архитектури* (др Милица Марушић Јаблановић).

На VIII седници Комисије за оцену етичности у научноистраживачком раду Института за педагошка истраживања која је била одржана 8. маја 2025. године једногласно је донета одлуку о усвајању техничких измена у *Формулару за оцену етичности научног истраживања*. На X електронској седници Комисије за оцену етичности у научноистраживачком раду Института за педагошка истраживања, која је одржана 15. октобра 2025. године, усвајен је *Пословник о раду Комисије за оцену етичности у научноистраживачком раду Института за педагошка истраживања*.

Рад библиотеке и дигиталног репозиторијума

Библиотечки фонд, по извршеној ревизији у јуну 2020. године, чине 8622 библиотечке јединице. Од тога је 6024 јединица монографских публикација и 2598 јединица серијских публикација. У току 2025. године библиотечки фонд Института се увећао за 12 библиотечких јединица (9 свезака научних часописа и 3 монографије). Преко сервиса KOBSON запослени у Институту имају приступ индексним базама и електронским издањима часописа. Библиотека

сарађује са Народном библиотеком Србије, Универзитетском библиотеком „Светозар Марковић” и са бројним институтским и високошколским библиотекама.

Институт је у 2025. години поклонио 217 примерака својих издања. Имајући у виду укупан број публикација, поклоњено је 47 примерак часописа *Зборник Института за педагошка истраживања* и 170 монографија.

У марту 2021. године успостављен је рад дигиталног репозиторијума IPIR, као платформе која омогућава прикупљање, организовање и доступност научних радова и публикација Института. Репозиторијум представља кључни алат за подршку истраживачкој продуктивности и промоцију научних резултата у националном и међународном окружењу. У репозиторијуму се тренутно налази 1257 референци, од којих је у отвореном приступу 1175 референци, у приступу са лозинком 59 референци, у одложеном приступу 15 референци, а приступ само мета подацима има 9 референци. Укупно је објављено 1239 верзија радова, док је прихваћених верзија 18.

У 2025. години у репозиторијум IPIR унето је 65 нових референци, од чега: 42 конференцијска рада, 4 поглавља у монографијама, 17 радова у часописима, 1 едиторски рад и 1 рад класификован као *Остало*. За потребе истраживача на порталу еНаука редовно су допуњавани профили истраживача, исправљани записи, брисани дупликати и извучени годишњи извештаји.

Према подацима са портала еНаука, цитираност аутора у релевантним библиометријским базама показује значајну заступљеност и видљивост научних резултата:

- Scopus: 815 цитата на 144 резултата.
- Web of Science: 680 цитата на 152 резултата.
- PubMed Central: 19 цитата на 5 резултата.
- OpenCitations: 500 цитата на 223 резултата.
- Dimensions: 1079 цитата на 261 резултат.

Разлике у броју цитата и публикација између база последица су различитих критеријума индексирања, обухвата часописа и типова публикација, као и начина прикупљања и евидентирања цитата. Док комерцијалне међународне базе, као што су Scopus и Web of Science, пружају селективнији и строжи приказ научне продукције, отворени извори и агрегатори обухватају шири спектар научних резултата, укључујући конференцијске радове и публикације у мање заступљеним часописима. Сагледани заједно, ови показатељи пружају

свеобухватан увид у научну продуктивност, видљивост и утицај аутора у различитим научним и издавачким окружењима.

На основу података из платформе Google Analytics за период јануар–децембар 2025. године, забележен је значајан раст коришћења платформе: око 28.000 активних корисника (+280,3%), приближно 113.000 догађаја (+84,4%) и око 40.000 приказа страница (+72,2%) у односу на претходни период. Највећи пораст активности уочен је у последњем кварталу године. Платформа остварује изражену међународну видљивост, при чему највећи број корисника долази из Кине ($\approx 8,4$ хиљаде), Сједињених Америчких Држава ($\approx 2,6$ хиљада) и Србије ($\approx 2,5$ хиљаде). Најпосећенија страница је IPIR са око 27.000 приказа, док структура саобраћаја показује доминацију директних сесија (≈ 25.000), уз мањи али релевантан допринос органске претраге (≈ 3.000) и рефералних извора (≈ 1.600). Ови показатељи потврђују значајан раст видљивости и употребе система, нарочито у другој половини посматраног периода.

Квалитативна оцена активности у области иновативности и предузетништва

Током 2025. године, Институт за педагошка истраживања је наставио са активностима које промовишу иновативност и подстичу предузетнички дух у домену научноистраживачког рада и примене истраживачких налаза у пракси. Иако у 2025. години није дошло до покретања конкретних спинофова и спинаута, активности Института представљају добру основу за развој иновативности и предузетништва у наредним годинама.

Развој и унапређивање ИТ инфраструктуре

Током 2025. године реализоване су бројне активности усмерене на унапређивање и модернизацију ИТ окружења, које су обухватале редовне и нове мере дигитализације. Поред редовних активности (инсталација нових рачунара, директна или даљинска помоћ запосленима, транспорт опреме на сервис и слично), спроведена су следећа унапређивања ИТ окружења у Институту.

- *Потпуно нова бежична инфраструктура:* успостављена јединствена WiFi мрежа кроз цео Институт (3 уређаја), интегрисана у локалну мрежу, омогућавајући да лаптопови сарадника приступају штампачима.
- *Мултифункционални Canon уређај* у ходнику повезан на мрежу, функционишући као фотокопир, резервни штампач и примарни скенер за истраживаче, што је олакшало рад административно-техничког секретара и убрзало проток докумената.
- *Ажурирање оперативних система на Windows 10* на свим рачунарима на којима је то било могуће.
- *Набавка Microsoft 365 лиценци:* три лиценце за администрацију и 120 лиценци за истраживаче. Захваљујући томе остварено је:
 - електронска пошта са 50 GB по кориснику, решавајући претходна ограничења;
 - приступ најновијим верзијама Office апликација (Word, Excel, PowerPoint, Outlook) за све радне станице;
 - бесплатан антивирус Microsoft Defender;
 - интерни портал (*intranet*) са документацијом Института, доступном само запосленима, синхронизован са радним станицама администрације.
- *Синхронизација докумената са радних станица запослених,* омогућавајући рад од куће и заштиту од губитка или оштећења података.
- *Основа за коришћење специфичних апликација унутар институционалног окружења,* укључујући планирану имплементацију апликације за рад са кадровима (Ithace) током 2026. године, која ће омогућити бољу евиденцију запослених и аутоматизовано управљање захтевима за годишње одморе.

Све наведене активности допринеле су знатном унапређивању дигиталне инфраструктуре Института, поједностављеном раду запослених, већој ефикасности и безбедности података, као и припреми за даљу дигитализацију и имплементацију специфичних апликација.

Активности у области безбедности и здравља на раду

Безбедност и здравље на раду су суштински важни за Институт. Послови из области Безбедности и здравља на раду, као и послови Заштите од пожара обављани су у складу са законским актима који регулишу ове области у редовним терминима, а преко овлашћеног

понуђача *Тросадор*. Безбедносне мере су примењиване у складу са законским стандардима и препорукама. Запослени су присуствовали обукама о безбедности и превентивним мерама, а безбедносна опрема је редовно проверавана. Такође, систематски је проверена нисконапонска електрична инсталација.

Активности које су реализоване у циљу побољшања организације, квалитета и ефикасности рада Института

Једна од кључних активности која је допринела унапређивању организације и ефикасности рада Института јесте јачање тимског рада. Формирани су мултидисциплинарни тимови ради ефикасније организације рада и повећања броја пројеката у складу са актуелним трендовима. Током 2025. године, Институт за педагошка истраживања предузео је низ активности усмерених на побољшање организације, квалитета и ефикасности рада.

1. *Стратешко планирање*. Институт је развио нови петогодишњи плана рада (2025–2030), који обухвата анализу претходног периода и дефинисање приоритета за будући развој. Посебан акценат стављен је на интеграцију интердисциплинарних истраживања и усклађивање са националним и европским истраживачким политикама.
2. *Развој научноистраживачког подмлатка*. У оквиру активности усмерених на јачање научноистраживачког кадра, израђен је петогодишњи програм развоја научноистраживачког подмлатка, који подразумева системску подршку младим истраживачима кроз менторство, обуке и укључивање у домаће и међународне пројекте.
3. *Унапређивање инфраструктуре*. Институт је уложио у модернизацију радног простора и истраживачке опреме.
4. *Правилници и унапређивање процедура*. У 2025. години донети су следећи правилници: „Правилник о коришћењу средстава за репрезентацију Института за педагошка истраживања”, „Правилник о начину евидентирања, класификовања, архивирања и чувања архивске грађе и документарног материјала у Институту за педагошка истраживања”, „Правилник о службеном путовању у земљи и иностранству у Институту за педагошка истраживања”, „Правилник о безбедности и здрављу на раду” и „Правилник о употреби службених мобилних телефона и службених СИМ картица”.

Институт је у 2025. години отпочео процес успостављања и одржавања система финансијског управљања и контроле (ФУК).

5. *Професионални развој запослених.* Питања везана за праћење и развој људских ресурса дефинисана су у стратешком плану Института и Стратегији управљања људским ресурсима, у којима се посебна пажња посвећује континуираном усавршавању истраживача, јачању истраживачких капацитета и подршци развоју младих кадрова. Током 2025. године сарадници Института били су укључени у различите програме стручног усавршавања и обука како у земљим тако и у иностранству, у циљу унапређивања методолошких, истраживачких и професионалних компетенција, као и праћења савремених токова у области педагошких истраживања. Посебан акценат стављен је на подршку младим истраживачима, који имају обезбеђену континуирану менторску подршку интерних ментора. Они активно учествују у свим фазама припреме и реализације научноистраживачких пројеката, укључени су у организацију и реализацију научних скупова, као и у активности усмерене ка популаризацији научних резултата и јачању видљивости истраживачког рада Института.
6. *Јачање кадровских капацитета.* У Институту је ангажована стипендисткиња Министарства науке, технолошког развоја и иновација, докторанд на Факултету за образовање учитеља и васпитача Универзитета у Београду. У току 2025. године радни однос у Институту засновало је троје младих истраживача. Двоје истраживача-приправника примљено је у радни однос на основу Осмог позива талентованим младим истраживачима – студентима докторских академских студија за укључивање у научноистраживачки рад у акредитованим научноистраживачким организацијама, који је расписало Министарство науке, технолошког развоја и иновација. Један истраживач-приправник примљен је у радни однос на основу дате сагласности Министарства науке, технолошког развоја и иновација за укључивање у рад Института.
7. *Оптимизација радних процеса.* Унапређени су унутрашњи процеси ради боље расподеле одговорности и рационализације административних процедура.
8. *Јачање међународне сарадње.* Институт је проширио мрежу сарадње са међународним партнерима, што је резултирало повећањем броја заједничких пројеката.

9. *Родна равноправност и управљање ризицима.* Поднет је Извештај о спровођењу *Плана управљања ризицима од повреде родне равноправности за 2025. годину* и Извештај Поверенику за 2025. годину.

Финансије и јавне набавке

С обзиром на то да је у току израда Завршног рачуна за 2025. годину и да су рокови регулисани Законом, детаљне информације о свим позицијама прихода и расхода ће бити садржане у Завршном рачуну.

Институт у 2025. години није имао набавке које захтевају примену поступка њиховог спровођења према Закону о јавним набавкама. Дакле, све набавке извршене су у складу са Законом и то набавке на које се дати закон не примењује према члану 12. Став 1. тачка 11. и члану 27. став 1. тачка 1. Закона.

Закључак извештаја о раду Института у 2025. години

У Институту су у потпуности и успешно обављене активности које су предвиђене *Програмом рада Института за 2025. годину*. Институт је успоставио стабилну и проактивну радну околину. Захваљујући ангажованости и стручности свих запослених, Институт ће и у будућности наставити да доприноси развоју науке и образовања како у земљи, тако и у иностранству, посебно у области педагошких истраживања.

У Београду, 10. јануар 2026. године



Директор Института

Никола Гутвајн
др Никола Гутвајн, научни саветник